

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Jan Doležal

Dohoda o vině a trestu a její využití v praxi

Diplomová práce

Olomouc 2020

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Dohoda o vině a trestu a její využití v praxi“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Ostravě dne 24.06.2020

Jan Doležal

Poděkování:

Za konzultace při zpracování této práce a odborné vedení srdečně děkuji JUDr. Romanu Vicherkovi, Ph.D.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	5
ÚVOD.....	6
1 ODKLONY A DALŠÍ ALTERNATIVNÍ ZPŮSOBY ŘÍZENÍ.....	8
1.1 RESTORATIVNÍ JUSTICE A DOHODA O VINĚ A TRESTU.....	8
1.2 ODKLONY	10
1.2.1 <i>Podmíněné zastavení trestního stíhání</i>	<i>12</i>
1.2.2 <i>Narovnání.....</i>	<i>16</i>
1.2.3 <i>Odstoupení od trestního stíhání mladistvého</i>	<i>19</i>
1.2.4 <i>Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání</i>	<i>21</i>
1.3 SROVNÁNÍ JEDNOTLIVÝCH PROSTŘEDKŮ RESTORATIVNÍ JUSTICE V ČR.....	23
2 DOHODA O VINĚ A TRESTU.....	27
2.1 VÝZNAM DOHODY O VINĚ A TRESTU	27
2.2 PODMÍNKY PRO UŽITÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU	29
2.2.1 <i>Negativní podmínky přípustnosti sjednání dohody o vině a trestu</i>	<i>29</i>
2.2.2 <i>Pozitivní podmínky sjednání dohody o vině a trestu</i>	<i>30</i>
2.3 PROCESNÍ ÚPRAVA PRŮBĚHU SJEDNÁVÁNÍ DOHODY O VINĚ A RESTU	32
2.3.1 <i>Předsoudní fáze sjednávání dohody o vině a trestu</i>	<i>32</i>
2.3.2 <i>Soudní fáze sjednávání dohody o vině a trestu</i>	<i>34</i>
2.3.3 <i>Opravné prostředky.....</i>	<i>36</i>
3 DOHODA O VINĚ A TRESTU VE SLOVENSKÉ REPUBLICE	38
4 SROVNÁNÍ ČESKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY SE SLOVENSKOU PRÁVNÍ ÚPRAVOU	44
4.1 NÁVRHY DE LEGE FERENDA	47
4.2 PLÁNOVANÁ NOVELA TRESTNÍHO ZÁKONÍKU – VYHOVÍ POŽADAVKŮM PRAXE?	50
ZÁVĚR	54
POUŽITÉ ZDROJE.....	56
SHRNUTÍ	61
SUMMARY	62

Seznam použitých zkratk

TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
tr. por.	zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok
OČTŘ	orgány činné v trestním řízení
ZSVM	zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
Novela TZ	Sněmovní tisk 466/0 Novela z. – trestní zákoník

Úvod

Tématem mé diplomové práce je institut dohody o vině a trestu. Jedná se o jeden ze způsobů odklonů v rámci trestního řízení, který byl zanesen do stávající právní úpravy novelou zákonem č. 193/2012 Sb., s účinností od 1.9.2012. Institut dohody o vině a trestu je jeden z typů odklonů v rámci trestního řízení, který má vést ke skončení dané věci v trestním řízení. Lze jej tedy označit za institut, který by měl sloužit ke zrychlení celého trestního řízení v případech, kdy jsou postoje stran řízení shodné. Vzhledem ke skutečnosti, že od počátku účinnosti novely uběhlo téměř šest let, a tedy i od možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu, bude již nepochybně možné zjistit skutečný kladný či záporný dopad institutu na jeho využití v praxi. Důvodem výběru tohoto tématu byl záměr k analýze problému využití dohody o vině a trestu v současné praxi a také, zamýšlení na možnou nápravou a častějším využívání tohoto institutu.

Cílem diplomové práce tak je analýza současného stavu, jeho zhodnocení a odpověď na otázku, z jakého důvodu je využití institutu dohody o vině a trestu ve srovnání s ostatními způsoby odklonů v rámci trestního řízení zanedbatelné.

V úvodu své práce se chci zaměřit na problematiku odklonů v rámci českého právní řádu a samotné dohody o vině a trestu, jakož to esenciální podmínkou pro následné analýzy dohody o vině a trestu. Poté porovnávám českou právní úpravu se zahraniční právní úpravou, a to právní úpravou Slovenské republiky a provedu analýzu a komparaci právní úpravy těchto dvou právní řádů, což bude velice nápomocné při samotném hodnocení dohody o vině a trestu v českém právním řádu. V neposlední řadě, diplomová práce by měla přinést konkrétní kritické vlastní závěry ohledně využití dohody o vině a trestu v praxi. Tedy z jakého důvodu je institut dohody o vině a trestu na území ČR využíván v daleko menší míře než na území Slovenska, což bude stěžejním bodem celé diplomové práce.

Na závěr diplomové práce se zaměřím na představení rozdílů mezi českou a slovenskou právní úpravou, respektive dojít k závěrům v čem je česká právní úprava horší či lepší, a jaké změny by bylo vhodné provést, aby došlo k většímu využívání tohoto institutu, nebo naopak, zda je menší využití tohoto institutu oprávněné a proč.

Diplomová práce je členěna do čtyř základních kapitol, které jsou dále systematicky členěny na jednotlivé podkapitoly.

První kapitola stručně pojednává o odklonech v rámci trestního řízení a srovnává na základě využití statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti a výkazů soudů míry využití

jednotlivých odklonů v praxi. Již v rámci této kapitoly je představena statistika využitelnosti jednotlivých odklonů na území Slovenské republiky.

Třetí kapitola se zaměřuje na právní úpravu dohody o vině a trestu Slovenské republiky jako podklad pro následné porovnání úpravy České republiky a Slovenské republiky.

Ve čtvrté kapitole této diplomové práce je provedena komparace právních úprav – právní úpravy České republiky a Slovenské republiky, která vyústí k nastínění změn současné české právní úpravy, které by mohly vést k většímu využívání dohody o vině a trestu

V diplomové práci budou použity výzkumné metody, a to metoda analytická a deskriptivní. S ohledem na výše uvedené, kdy součástí diplomové práce bude mimo jiné také srovnání české a slovenské právní úpravy, bude použita i metoda komparativní. Práce bude také vypracovaná na základě odborné literatury a právní úpravy platné a účinné.

Na základě žádosti bylo vedoucím katedry doc. JUDr. Filipem Ščerbou Ph.D. a vedoucím práce JUDr. Romanem Vicherkem Ph.D. povoleno navýšení rozsahu této diplomové práce.

1 Odklony a další alternativní způsoby řízení

1.1 Restorativní justice a dohoda o vině a trestu

Společnost se v průběhů několika desítek let čím dál více odklání od tzv. represivní koncepce trestního práva. Jak píše prof. Šámal¹, můžeme současnou dobu označit za dobu poznamenanou krizí trestu odnětí svobody, kdy moderní společnost tíhne ke koncepci tzv. restorativní justice. Koncepce tzv. restorativní justice neboli justice znovuobnovující, slouží k obnovení vztahu mezi pachatelem trestného činu a poškozeným (obětí). Proto také v současném trestním právu dochází k zavádění alternativních trestů, které se právě na rozdíl od trestu odnětí svobody, snaží o nápravu a prevenci pachatelů v přirozeném prostředí pachatele.² Prvky restorativní justice se však neprojevují pouze v trestním právu hmotném, ale můžeme je najít také v procesním trestním právu, kde jsou zaváděny alternativy ke standardnímu trestnímu řízení, jejichž výsledkem není řízení před soudem jako u standardního trestního řízení. Jejich úkolem je tzv. racionalizace justice, tedy zrychlení trestního řízení a vyřízení věci jiným způsobem, a tedy především odlehčit přetížené justici, zvláště soudům.³

Restorativní justice je koncept, který v poslední době neovlivňuje pouze české trestní právo, ale jedná se o fenomén, který si od svého počátku, tj. 80. léta 20. století, získal přízeň po celém světě. Jedním z hlavních důvodů zvyšujícího se zájmu o něj je snaha o řešení problémů se kterými se justice potkávala a v některých případech potkává dodnes. Jedná se o problémy jako narůstající počet trestných činů, přeplněnosti věznic, přehlcení soudů a nízká efektivita trestů.⁴

K prosazování restorativní justice se kloní i mezinárodní právo a mnoho států světa zavádí do svých doktrín její prvky. Za zmínku stojí i krok pracovní skupiny Organizace spojených národů, která vytvořila tým odborníků s názvem Pracovní skupina pro restorativní justici⁵, jejímž cílem bylo vytvoření dokumentu: Rukověť restorativní justice, jako nástroj šíření povědomí o znovuobnovující justici.⁶

¹ ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA Jirí a STRYA Jan. Odklony v justiční praxi - 1. část. Trestněprávní revue, Nakladatelství C.H. Beck, 2019, roč. 18, č. 9, s. 177-186. ISSN 1213-5313., s. 177.

² Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

³ ŠČERBA, Filip, a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s.13.

⁴ ŽATECKÁ, Eva, FRYŠTÁK, Marek. Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku. *In Days of Public Law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2007 [online]. law.muni.cz, [cit. 12.11.2019]. Dostupné na: <https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Frystak_Zatecka.pdf>, s.2.

⁵ Pracovní skupina založená Aliancí nevládních organizací pro prevenci kriminality a trestní soudnictví při OSN (The Working Party on Restorative Justice of the U.N. Alliance of NGOs on Crime Prevention and Criminal Justice)

⁶ ŽATECKÁ, E., FRYŠTÁK, M. Princip restorativní justice..., s. 3-4.

Hlavními cíli restorativní justice je dání věci do pořádku⁷ a uspokojení potřeb aktérů trestního řízení, tj. především pachatele a oběti, kdy pachatel by měl být veden k tomu, aby přiznal svou odpovědnost. Restorativní justice totiž chápe trestný čin primárně nikoliv jako porušení zákona, ale jako porušení lidských vztahů v důsledku kterého, je pak pro vyřešení nastalé situace klíčové, aby se všichni aktéři sešli a dohodli se na vyřešení věci, při kterém důležitou roli sehraje mediátor (angl. *faciliator*).⁸ Ovšem restorativní justici nelze zaměňovat za mediaci. Restorativní justice se na rozdíl od mediace neomezuje pouze na schůzku aktérů, ale hraje také klíčovou roli v případech, kdy pachatel trestného činu není s to spolupracovat a účastnit se setkání či není dopaden. V případě restorativní justice aktéři nesdílejí tytéž morální povinnosti, *de facto* si nejsou morálně rovni, jako tomu je právě u mediace, kde se jedná o tzv. „shared blame“⁹, neboť v případě restorativní justice jedna ze stran (pachatel) musí nést odpovědnost za čin a uznat své protiprávní jednání. Restorativní justice tedy stojí na těchto hlavních principech:

- Trestný čin je především porušením lidských vztahů, až následně porušením zákona
- Trestný čin je považován za nesprávné jednání, ke kterému by nemělo docházet
- Restorativní justice se snaží navrátit věci zpět do původního stavu, resp. dát věci do pořádku
- Restorativní justice dbá na potrestání pachatele za přispění minimální míry nátlaku a maximální míry dobrovolné spolupráce pachatele
- Dává přednost projednání na základě vzájemné účasti všech aktérů
- V případě, kdy není pachatel ochoten spolupráce, zde musí být mocenský orgán, který rozhodne za pachatele a po dobu, kdy nebude ochoten spolupracovat, jej umístí na místo, kde je kladen důraz na bezpečnost, kladné hodnoty, etiku, odpovědnost vůči ostatním, zodpovědnost za své chování a zdvořilost.¹⁰

Je tedy otázkou, do jaké míry můžeme v českém trestním právu tyto principy restorativní justice nalézt. Přesto, že české trestní právo je založené na kontinentálním právu a je do jisté míry velice formalizované, nemůžeme přehlížet stále větší snahu o proniknutí prvků restorativní justice do našeho právního systému. Příkladem jednoznačného proniknutí restorativních principů do našeho právního řádu bylo přijetí zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediální službě, ve znění pozdějších předpisů, zákona č.218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, také zákona

⁷ MCCOLD, Paul: Rukověť restorativní justice (*Restorative justice Handbook*). In: Karabec, Z.: *Restorativní justice – Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro Kriminologii a sociální prevenci, 2003, s.82.

⁸ Tamtéž, s. 83.

⁹ ZEHR, Howard., GOHAR, Ali. *Little Book of Restorative Justice*, Pennsylvania: Good Books, Intercourse, 2003., [online]. unicef.org [cit. 12.11.2019]. Dostupné na: <<https://www.unicef.org/tdad/littlebookrjpakaf.pdf>>, s. 7-8.

¹⁰ Tamtéž. s. 82.

č.40/2009 Sb., trestní zákoník, a v neposlední řadě především zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Otázkou však zůstává, zda zákon č. 193/2012 Sb., kterým došlo k začlenění institutu dohody o vině a trestu lze považovat, právě za jeden z kroků, kterým dochází k pronikání restorativních prvků do našeho právního systému.

Domnívám se, že některé druhy odklonů můžeme považovat za prvek restorativní justice, neboť se v nich promítají její principy, prostřednictvím kterých dochází k naplnění cílů znovuoobnovující justice.

1.2 Odklony

Pro další směřování této práce je také důležité vymezit si pojem odklon, nastínit jednotlivé druhy odklonů a zjistit, zda lze dohodu o vině a trestu považovat za jeden z odklonů.

Pojem odklonu, přesto že se jedná o pojem často a používaný již před rokem 1989, není doposud nikterak legálně definován. Ale pokud se podíváme do trestněprávní doktríny, zde naopak nalezneme celou škálu různých definic napříč českými odborníky v této oblasti. Ačkoliv si řada definic pojmu odklonu odporuje, či naopak se shoduje, můžeme v tomto směru rozdělit autory na dva tábory. Jedni pojmají odklon v užším smyslu¹¹, druzí autoři odklon chápou v širším smyslu¹², a ani zde nepanuje shoda napříč českou odbornou veřejností. Odklon tak je pojmem mnohovýznamovým.¹³

Například doc. Ščerba odklon *largo sensu* definuje jako odchylku od standartního způsobu vyřízení trestní věci, kdy dochází k dobrovolnému upuštění od trestního stíhání ze strany OČTŘ. Pachatel, respektive obviněný tedy není uznán vinným ze spáchání skutku.¹⁴ Naopak, vyslovení nevinny je dle Provazníka jedním ze základních znaků odklonu *stricto sensu*.¹⁵ Také prof. Fenyk a další¹⁶ pojmají odklony v širším slova smyslu odlišně od doc. Ščerby, a to jako „procesní alternativu zkracující, sumární či zjednodušující řízení“, tedy mezi odklony řadí i trestní příkaz a dohodu o vině a trestu.¹⁷ Co se týče odklonu v užším smyslu, tak doc. Ščerba jej chápe jako princip restorativní justice, kdy dochází k upuštění od trestního stíhání za současného výchovného

¹¹ Prof. Fenyk, prof. Jelínek, prof. Šámal.

¹² Doc. Ščerba, doc. Palkovský

¹³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016., s. 740.

¹⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 52-53.

¹⁵ PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 79.

¹⁶ srov. FENYK, Jaroslav. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 762., také ŠÁMAL, Pavel.; MUSIL, Jan.; KUČHTA, Josef. a kol. *Trestní právo procesní*. Vyd. 4. přeprac. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 729-730, nebo MUSIL, Jan. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 832.

¹⁷ ŠÁMAL: Odklony v justiční praxi..., I, s. 177 an.

působení na osobu pachatele.¹⁸ Druhý proud autorů odklon *stricto sensu* chápe jako případy, kdy nedojde k potrestání pachatele, respektive není uloženo trestní opatření, tedy trestní příkaz ani dohoda o vině a trestu nemohou být v tomto chápání považovány za odklon.¹⁹ Souhlasím tedy s doc. Ščerbou, že pojem odklonu je mnohovýznamový²⁰.

Pojem odklon pochází z angl. slova „diversion“. Jedná se o postupy, kdy pachatel nevstupuje do celého trestního procesu, nýbrž dochází k odklonění k řízení neformálnímu, mnohdy méně represivnímu.²¹ Nebo také, jde o odchylku od běžného způsobu trestního řízení ke zkrácenému či sumárnímu řízení.²² Pro účely této práce tak bude pojem odklonu chápán jako ve smyslu *stricto sensu*, tedy jako prostředek, díky kterému dojde k upuštění od potrestání pachatele a dojde k vyřízení věci jiným způsobem. Společné znaky odklonů *stricto sensu* jsou následující²³:

(i) Jedním z definičních znaků odklonu je, že se jedná o odchylku od běžného trestního řízení, které zpravidla končí vynesením rozsudku před soudem. Na rozdíl od rozhodnutí v klasickém trestním řízení, v případě odklonů rozhodnutí neobsahuje výrok o vině a trestu. (ii) S tím souvisí další ze znaků, a to že konečným rozhodnutím v případě uplatnění odklonu vzniká překážka věci rozhodnuté. (iii) Jedním z hlavních cílů a také znaků odklonů je zrychlení a zefektivnění trestní justice v důsledku narůstajícího počtu trestních věcí. Ovšem v praxi se tato podmínka v některých případech nestřetla s teorií a naopak, některé způsoby odklonů *stricto sensu* mohou být časově náročnější. (iv) Zapojení tzv. restorativní justice do trestního řízení, kdy by mělo dojít k uspokojení potřeb obou stran trestního řízení, tj. pachatele a obětí. (v) To sebou nese i zvýšené nároky na obě strany, aby spolu spolupracovaly a došlo k urovnání jejich vztahu. Tedy, další pojmovým znakem je kooperace stran. (vi) Dále, ani jedna ze stran nemá právo domáhat se uplatnění jednoho ze způsobu odklonů, neboť se jedná o nenárokové typy řízení.²⁴ (vii) Odklony jsou alternativním způsobem řízení pouze v případě typově méně závažných trestných činů, a to přečinů. (ix) Souhlas obviněného je ve všech typech odklonů jednou z obligatorních podmínek uplatnění. Na rozdíl od souhlasu poškozeného (oběti), ten je vyžadován jen u některých odklonů. (x) Rozhodnutí o

¹⁸ ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření, *Trestněprávní revue 2/2009*, s. 33

¹⁹ ŠÁMAL: Odklony v justiční praxi..., I, s. 177 an.

²⁰ JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 740.

²¹ WRIGHT, Richard. A. a MILLER, J. Mitchell., *Encyclopedia of criminology*. New York: Routledge, 2005 s. 413.

²² ŠÁMAL, Pavel. In HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 3. vydání, 2009. [online]. [cit. 12.11.2019] Dostupné na: <<https://www.beck-online.cz/bo/documentview.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxg6zdlnrw4x3wl52hezltorxgs3k7ojuxuzlone&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

²³ Srov. PROVAZNÍK: Odklony v českém trestním řízení..., s. 79.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 5 Tdo 347/2004. In: *Nejvyšší soud* [online], [cit. 10.12.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqgrpw4427ge4tcmq&groupIndex=2&rowIndex=0>

uplatnění odklonu má v rukou v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem soud. Jedná se tak o způsoby řízení, ve kterých lze rozhodnout jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem. (xi) Podmínkou pro naplnění podmínek pro vydání některého z typů rozhodnutí je doznání obviněného (podezřelého), že se skutek stal a že se ho dopustil, nebo alespoň učinění takového prohlášení.²⁵

Z tohoto pohledu, tedy mezi odklony nelze řadit dohodu o vině a trestu a trestní příkaz, neboť oba instituty nekončí upuštěním od potrestání²⁶, ale naopak dochází k vyslovení výroku o vině a trestu. Oba tyto instituty následují hlavní účel odklonů, jímž je zrychlení a zefektivnění trestního vyřizování věci především v případech skutkově jednodušších.²⁷ Nemůžeme je však považovat za klasické odklony v úzkém slova smyslu, resp. za instituty restorativní justice.²⁸ Mezi odklony řadíme následující: podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, odstoupení od trestního stíhání mladistvého a podmíněné odložení podání návrhu na potrestání. A to z toho důvodu, že pouze tyto instituty naplňují zcela pojmové znaky odklonů v užším slova smyslu. Co se týče dohody o vině a trestu a trestního příkazu, ty naplňují pouze dva definiční znaky potažmo jeden znak, proto je nelze považovat za odklony *stricto sensu*. Oba instituty však nejsou klasickým způsobem řízení, naopak je můžeme spolu s odklony označit za alternativní způsob vyřízení věci.

1.2.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání upravují ustanovení § 307 a násl. tr. řádu, které byly zavedeny do tr. řádu novelou provedenou zákonem č. 292/1993 Sb. O několik let později zákonem č. 193/2012 Sb., došlo k velké novelizaci tohoto institutu, která měla za důsledek rozšíření aplikace institutu (například odebrání řídičského oprávnění dle § 307 odst. 5 tr. řádu).²⁹

Podmíněné zastavení trestního stíhání může učinit jak soud v řízení před soudem, tak státní zástupce v přípravném řízení. Tento způsob vyřízení věci můžeme označit za mezitímní rozhodnutí, které však postrádá účinky rozhodnutí o vině a trestu.³⁰ O mezitímní rozhodnutí se jedná z toho důvodu, že definitivní zastavení trestního stíhání je vázáno až vydání, resp. právní moc rozhodnutí o osvědčení se či nastanou vši fikcí osvědčení se uplynutím jednoho roku od

²⁵ GRIVNA, Tomáš. Odklony v českém trestním řádu. In: MEDELSKÝ, J. a kol. Súčasný uplatňovanie prvkov restoratívnej justície. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Žilina: Eurokódex, s.r.o., 2013, s. 23 [cit. 24. 11. 2019]. Dostupný z <https://www.paneurouni.com/wp-content/uploads/2017/03/zbornik-paneuropske-pravnicke-dni-2013.pdf>

²⁶ Trestní příkaz může končit také upuštěním od potrestání, nicméně jeho hlavním účelem je výrok o vině a trestu.

²⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3477, také ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření, *Trestněprávní revue* 2/2009, s. 33

²⁸ ŠČERBA: Dohoda o vině a trestu ..., s. 19.

²⁹ ŠČERBA: Dohoda o vině a trestu ..., s. 77.

³⁰ JELÍNEK: *Trestní právo procesní* ..., s. 740.

uplynutí zkušební doby (srov. § 308 tr. řádu). Tato zkušební doba je de facto poskytnuta obviněnému na to, aby splnil všechny povinnosti, ke kterým se zavázal a prokázal, že je schopen vést řádný život, tj. předpokládá se úplná bezúhonnost. Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je zcela v kompetenci soudu potažmo státního zástupce, neboť ti nejsou povinni rozhodovat o tomto typu odklonu, v případě, že se domnívají, že nejsou splněny podmínky pro jeho uplatnění.³¹

V případě, že se státní zástupce či soud rozhodne pro podmíněné zastavení trestního stíhání, musí si být jist, že jsou splněny podmínky uvedené v ustanovení § 307 odst. 1 tr. řádu. Postup dle ustanovení § 307 odst. 1, 2 tr. řádu je možný pouze v případě přečinů dle § 14 odst. 2 tr. zák., tj. úmyslné trestné činy s trestem odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby 5 let a všechny nedbalostní trestné činy. Tedy zásadní je vymezení skutku v usnesení o zahájení trestného stíhání či obžalobě.³²

Druhou podmínkou je doznání obviněného ke spáchání činu. Doznáním se chápe doznání ke všem znakům skutkové podstaty trestného činu, včetně zavinění. Jedná se o tzv. plné doznání viny na celý skutek. Doznání se musí také vztahovat k vyloučení možnosti, že čin byl spáchán v některé z okolností vylučující protiprávnost.³³ Není potřeba, aby se obviněný doznal ke konkrétnímu trestnému činu, naopak doznání se váže ke skutkovým okolnostem nikoliv k právnímu posouzení. Postačí tak doznání, ze kterého je možné učinit závěr, že se obviněný trestného činu dopustil bez výslovného uvedení doznání viny konkrétního činu. Především v případě trestných činů, kdy k zavinění postačuje pouze nevědomá nedbalost. V těchto případech tak lze za doznání považovat, pokud se „*obžalovaný se ke svému jednání nedoznal, pokud obžalovaný neuvede některé podstatné skutečnosti k projednávanému činu, neboť právě pro svou nepozornost, ve které je možno spatřovat nedbalost, určité skutečnosti nepostřehl, ale připouští, že tyto skutečnosti nastaly, a nevznáší žádné výhrady vůči své trestní odpovědnosti.*“³⁴ ³⁵ Doznání obviněné však nemůže být v rozporu s doposud získaným důkazními prostředky, neboť v takovém případě OČTŘ musejí postupovat v souladu se zásadou materiální pravdy a to v rozsahu nezbytném pro jejich rozhodnutí.³⁶

³¹ srov. ŠÁMAL: Trestní právo procesní..., s. 737.

³² ŠÁMAL: Trestní řád: komentář..., s. 3478

³³ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp.zn. 4 To 383/2005, (R 57/2006, tr., Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 7/2013)

³⁴ Tamtéž.

³⁵ ŠÁMAL: Trestní řád: komentář..., s. 3480.

³⁶ ŠČERBA: *Alternativní tresty* ..., s. 64.

Takové doznání musí být učiněno takovým způsobem, aby jej bylo možné použít jako důkaz v řízení před soudem. To znamená, že doznání musí být učiněno ve formě protokolu o výpovědi dle § 90 a násl. tr. řádu.

Třetí podmínkou je finanční vypořádání obviněného s poškozeným, tedy nahrazení škody, která byla činem způsobena nebo vydání bezdůvodného obohacení činem získané. V obou případech je obviněnému ponechána možnost, aby svůj závazek vůči poškozenému vyrovnal na základě dohody nebo jiným vhodným opatřením. Dle judikatury Nejvyššího soudu však nestačí pouhé prohlášení obviněného v trestním řízení, že je ochoten se finančně vypořádat.³⁷ Škodu obviněný nahradí převážně v penězích. Zákon však v ustanovení § 307 nestavuje výslovně, že náhrada škody musí být poskytnuta v penězích, proto také nelze vyloučit případy, kdy se bude na místě nahradit škodu *restitutio in integrum*.³⁸ Další možností vyrovnání obviněného a poškozeného, je uzavřením dohody v případě, kdy obviněný do doby rozhodování škodu či bezdůvodné obohacení z omluvitelných důvodů nenahradil. Dohodu o náhradě škody či vydání bezdůvodného obohacení lze uzavřít jak v písemné, tak ústní podobě. Ovšem soud nebo státní zástupce musí uzavření této dohody ověřit také dalšími důkazy.³⁹ Jiné vhodné (potřebné) opatření Nejvyšší soud vykládá jako opatření, která mají pro poškozeného zajistit obdobnou míru jistoty, jako dohoda o náhradě škody či vydání bezdůvodného obohacení, která je schválena a právně závazná a právně vynutitelná.⁴⁰ Může tedy jít o složení finanční částky do soudní úschovy, nahlášení pojistné události pojišťovně a poskytování další součinnosti či kroky obviněného, aby škodu za něj nahradil jiný subjekt, tj. subjekt odpovědný.⁴¹

Tato podmínka je promítnutím restorativní povahy institut podmíněného zastavení trestního stíhání, kdy hlavním cíle finanční kompenzace je napravení vztahů mezi obviněným a poškozeným a odstranění negativních dopadů činu obviněného.

Další, čtvrtou obligatorní podmínkou je souhlas obviněného s takovýmto postupem. Souhlas musí být dán samotným obviněným, a to takovým způsobem, který nezpůsobuje pochybnosti. Musí se jednat o procesní úkon, který je způsobilý a přípustný dle § 59 odst. 1 tr. řádu.⁴² V praxi se souhlas uděluje zpravidla do výsledku obviněného či podezřelého. Obviněný

³⁷ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 8. 2003, sp. zn. 10 To 336/2003 (R 3/2005 tr., Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 1/2005).

³⁸ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář...*, s. 3482.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1515/2012, (R 59/2013 tr. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 8/2013).

⁴¹ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář...*, s. 3485.

⁴² ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 738.

k dání souhlasu nemůže být nijak nucen ani jej za něho nemůže učinit obhájce. Obviněný tak může souhlas k postupu dle § 307 odst. 1 tr. řádu odmítnout. Naproti tomu, nesouhlas poškozeného s takovým postupem není překážkou a jsou-li splněny všechny další podmínky postupu dle § 307 odst. 1 tr. řádu, nesouhlas poškozeného na tom nemůže nic změnit.⁴³

V pořadí pátou a poslední podmínkou podmíněného zastavení trestního stíhání je, že tento postup se jeví jako dostačující vzhledem k osobě obviněného, jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu. Tyto okolnosti je zapotřebí zkoumat konkrétně v daném případě, nelze tuto podmínku paušalizovat, neboť její význam je zásadní pro omezení nadměrného využívání podmíněného zastavení trestního stíhání v případech vzhledem k osobě či způsobu spáchání nevhodný. Můžeme ji označit za určitý korektiv aplikaci tohoto institutu.⁴⁴

Při hodnocení osoby obviněného musí rozhodující orgán zvažovat jak pozitivní, tak i negativní význam jeho osoby. Především půjde o analýzu charakteristiky osoby a její vliv na spáchání činu, tj. polehčující okolnosti či přitěžující okolnosti. Také je zapotřebí přihlídnout ke skutečnostem jako je věk, zda se činu dopustil jako mladistvý či v blízkém věku mladistvých, recidiva, chování obviněného před a po spáchání čin atp.⁴⁵

Okolnosti případu jsou takové skutečnosti, které charakterizují spáchaný přečin, jeho povahu a závažnost a jeho vliv na ostatní členy společnosti. Nevážou se tedy o osobě obviněného ale k samotnému skutku. Tyto okolnosti jsou tedy zejména vyjádřeny významem chráněného zájmu, který byl činem porušen, způsob provedení činu a jeho následky, míra zavinění, pohnutka, prostředí, v němž došlo k činu, společenské poměry v době spáchání.⁴⁶

Jak jsem již uvedl výše, institut podmíněného zastavení trestního stíhání doznal důležitých změn zmiňovanou novelou účinnou od 1.9.2012.⁴⁷ Provedením novely došlo k vložení nového ustanovení odst. 2, který upravuje zvláštní formu podmíněného zastavení trestního stíhání. Toto ustanovení tak má za cíl ve světle racionální justice zrychlit trestní řízení především u deliktů v dopravě, které tvoří významnou část stíhaných trestných činů a rozšířit využití na závažnější přečiny.⁴⁸

⁴³ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 7. 1997 sp. zn. 9 To 429/97 (R 51/1998).

⁴⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 70.

⁴⁵ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 738.

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ Zákon č. 193/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu 193/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Ustanovení § 307 odst. 2 tr. zák je pouze doplněním odst. 1, proto v případě aplikace postupu dle § 307 odst. 2 tr. zák je nutné, aby byly splněny všechny podmínky dle odst. 1 a dále podmínky stanovení odstavcem druhým. První podmínkou dle odst. 2, je-li to odůvodnitelné povahou a závažností spáchaného činu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného. Všechny tyto okolnosti musí být zvažovány jednotlivě v každém případě, nelze je nijak paušalizovat. Další dvě podmínky jsou v zákoně vymezeny jako alternativní podmínky, tedy postačí naplnění jedné z nich. Obviněný se buď to zaváže během zkušební doby zdržet se určité činnosti, související se spáchaným trestným činem, nebo složil na účet soudu či státního zastupitelství (záleží v jakém stádiu se trestní řízení nachází) peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu. Ovšem tyto podmínky mohou být tyto obviněnému uloženy i současně.⁴⁹

V případě použití ustanovení § 307 odst. 1 či 2, soudce či státní zástupce v usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 119 tr. řádu) stanoví zkušební dobu. V případě prvního odstavce, může zkušební doba činit od šesti měsíců do dvou let. Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního je mezitímní a podmiňuje právní účinky zastavení trestního stíhání až za předpokladu splnění podmínek ve lhůtě k tomu poskytnuté. Do doby, než uplyne zkušební doba a bude rozhodnuto o osvědčení se obviněného, není prozatímně vyřešena otázka viny obviněného. Proto je dána tato kratší zkušební doba, nebo v případě nutnosti dalšího projednávání věci, je nezbytné, aby neuplynula příliš dlouhá doba od spáchání činu a nebyla tak oslabena důkazní síla důkazů. Tuto skutečnost však zákon č. 193/2012 Sb., nijak nereflektoval a stanovil v odstavci třetím tr. řádu délku zkušební doby až na pět let v případě aplikace ustanovení § 307 odst. 2 tr. řádu. Navíc, zákonodárce velice nevhodně opomenul stanovit spodní hranici zkušební doby v případě aplikace § 307 odst. 2 tr. řádu.⁵⁰

Proti unesení o podmíněném zastavení trestného stíhání je dle § 307 odst. 7 přípustná stížnost, kterou může podat jak obviněný, tak i poškozený.

1.2.2 Narovnání

Institut narovnání byl vnesen do trestního řízení zákonem č. 152/1995 Sb. Narovnání je jednou z alternativ klasického trestního řízení, při které dochází k urovnání vztahů mezi obviněným (pachatelem) a poškozeným, respektive k jejich dohodě a následnému schválení této

⁴⁹ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář...*, s. 3486.

⁵⁰ Srov. ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář...*, s. 3491-3492.

dohody ze strany soudu (v případě, že se trestní řízení nachází ve fázi řízení před soude) nebo státního zástupce (v případě, že se trestní řízení nachází ve stádiu přípravného řízení).

Základní podmínky tohoto nejrestorativnějšího institutu v trestním řízení jsou stanoveny v ustanoveních § 309 a násl. tr. řádu. Tyto podmínky musí být naplněny kumulativně. První z nich je, že se musí jednat o řízení o přečinu. Přečinem jsou všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy s trestem odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby 5 let dle § 14 odst. 2 tr. zák. Stejně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání je rozhodující vymezení skutku jako přečinu v usnesení o zahájení trestního stíhání či obžalobě.⁵¹ Další podmínkou je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Toto prohlášení musí být svobodné, vážné, určité a nejsou o tom důvodné pochybnosti. Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání, zákon v případě narovnání nevyžaduje doznání, ale dostačuje pouze tzv. prohlášení o vině. Prohlášení o vině nemůže později sloužit jako důkazní prostředek (§ 314 tr. řádu.).

Další podmínkou je finanční vyrovnání obviněného s poškozeným. Jedná se o podmínku restorativní. Dle § 309 odst. 1 písm. b) tr. řádu obviněný uhradí škodu poškozenému, která mu byla způsobena přečinem nebo učiní jiné potřebné úkony k její náhradě nebo jinak odčiní způsobenou újmu a dle § 309 odst. 1 písm. c) tr. řádu vydá obviněný bezdůvodné obohacení získané přečinem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě. Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání nepostačuje pouhé uzavření dohody s poškozeným, ale musí dojít ke skutečné kompenzaci.⁵² Dále obviněný má dle zákona povinnost, v případě že si přeje sjednání narovnání, složit na účet soudu složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti⁵³ a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu. Výši tak stanovuje sám obviněný a státní zástupce či soudce výši částky posoudí a stanoví, zda se jedná o částku přiměřenou závažnosti přečinu či nikoliv. Z tohoto důvodu se jeví jako vhodné ze strany obviněného nejdříve kontaktovat příslušný OČTŘ s neformální žádostí o naznačení dostačující výše částky, neboť jsou to právě státní zástupce či soud, kdo schvaluje splnění všech podmínek narovnání. Ovšem orgány rozhodující o narovnání nemají diskreci v této rovině, nemohou výši částky ovlivňovat, určovat či měnit. Proto by kontaktování OČTŘ ohledně výši částky měla být v rovině neformální a s výši částky by měl pomoci stanovit především obhájce obviněného.⁵⁴ Domnívám se, že tato právní úprava je

⁵¹ Tamtéž, s. 3514.

⁵² K tomu dále viz. Kapitola 1.1.1. této práce: Podmíněné zastavení trestního stíhání.

⁵³ Zákon č. 193/2012 Sb.

⁵⁴ ROZUM, J. KOTULAN, P.; VŮJTĚCH, J. *Výzkum institutu narovnání*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 30.

nevyhovující, neboť obviněný ve většině případů (pokud není zastoupen advokátem) nemá potřebné zkušenosti a znalosti jakou výši částky by měl navrhnout a jaká odpovídá skutečné újmě poškozeného. OČTŘ by proto měly mít zákonné právo zasahovat do výše částky, resp. by měly mít dle mého názoru, výhradní právo určit výši částky přiměřenou vzhledem ke spáchanému trestnému činu. Nikoliv aby nastávali situace, kdy obviněný navrhne částku zcela nepřiměřenou.

Bez vzniku škody či jiné újmy institut narovnání nelze použít, a to ani v případě, že byly splněny ostatní podmínky a takový postup se jeví jako vhodný.⁵⁵ Dále, na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání s rozhodnutím o schválení narovnání musí souhlasit jak obviněný, tak i poškozený. Ohledně náležitostí souhlasu platí již výše zmíněné podmínky v kapitole 1.1.1. Souhlas obviněného se zde jeví jako žádoucí, neboť jedním z hlavních cílů narovnání je obnovení vztahů mezi obviněným a poškozeným, a právě souhlas poškozeného můžeme považovat za důkaz urovnání vztahů ze strany poškozeného.⁵⁶ Souhlasu poškozeného a obviněného předchází výslech týkající se především způsobu a okolností uzavření dohody o narovnání. Obviněný nad to musí být vyslechnut a poučen o důsledcích uzavření takové dohody.⁵⁷ Poslední podmínkou je, že takový způsob vyřízení věci považuje státní zástupce či soudce za dostačující, a to vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům. Co se týče povahy a závažnosti přihlíží rozhodující orgán stejně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání k povaze a závažnosti spáchání činu. Míra dotčení veřejného zájmu zaleží především na intenzitě zásahu do soukromé sféry a jejímu dopadu na veřejnost. Ze samotné podstaty narovnání vyplývá, že narovnání slouží především k řešení situací, které nemají přílišný dopad do veřejné sféry, ale naopak, jedná se především o konflikt obviněného a poškozeného.⁵⁸

Proti rozhodnutí o schválení narovnání je přípustná stížnost s odkladným účinkem, kterou mohou podat jak obviněný, tak i poškozený. V řízení před soudem možnost podat stížnosti připadá také státnímu zástupci.

Obligatoční součástí usnesení o schválení narovnání je právě výrok o zastavení trestního stíhání obviněného. Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání, v případě usnesení

⁵⁵ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu TR NS 1/2003-T 652.

⁵⁶ Srov. ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 93.

⁵⁷ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář...*, s. 3515.

⁵⁸ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní ...*, s. 747.

o schválení narovnání se tak vytváří překážka rei iudicatae, kdy zastavení trestního stíhání má definitivní účinky.⁵⁹

Narovnání tak představuje řadu výhod pro obviněného proti podmíněnému zastavení trestního stíhání, ovšem nikoliv už tak pro OČTŘ či poškozeného. Součástí rozhodnutí o schválení narovnání nemůže být uložení zákazu činnosti v souvislosti se kterou spáchal trestný čin. Tato skutečnost se negativně projevuje v oblasti dopravních deliktů, kde obviněnému nemůže rozhodující orgán zakázat obviněnému zdržet se řízení motorových vozidel, což je v dnešní době jeden z hlavních způsobů potrestání pachatele dopravního deliktu.⁶⁰

1.2.3 Odstoupení od trestního stíhání mladistvého

Dalším typem odklonů představuje odstoupení od trestního stíhání mladistvého dle ustanovení § 69 odst. 1 písm. c) zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále také „ZSVM“) Odstoupení od trestního stíhání mladistvého (dále také „odstoupení od trestního stíhání“) je na rozdíl od výše uvedených typů odklonů, alternativním způsobem řešení typickým pouze pro řízení ve věcech mládeže. Můžeme tak sledovat, že prvky restorativní justice se promítají mimo jiné také do trestního řízení vedené proti mladistvým. Hlavní smysl alternativních způsobů řešení u mladistvým je vyjádřen v důvodové zprávě k ZSVM, kdy jim je odstraňování konfliktního vztahu mezi obviněným a poškozeným.⁶¹

Odstoupení od trestního stíhání tak je zvláštním typem alternativního způsobu vyřízení věci, ke kterému je možné přistoupit pouze za splnění podmínek uvedených v ustanovení § 68 ZSVM a ustanovení § 70 ZSVM. Avšak nejzákladnější podmínkou aplikace tohoto institutu, v zákoně nevyjádřenou, je předpoklad, že bylo dosaženo účelu ZSVM a speciálně účelu trestního řízení ve věcech mládeže.⁶² Jedná se tedy o naplnění účelu vyjádřeného v Hlavě I. ZSVM.

Podmínky alternativního způsobu řízení jakož i odstoupení od trestního stíhání můžeme rozdělit na obecné a zvláštní. Obecné podmínky stanovené v § 68 ZSVM jsou obligatorní a společné pro všechny 3 typy alternativního způsobů řízení ve věcech mládeže. První obecnou podmínkou je důvodnost podezření mladistvého za provinění a ochota mladistvého nést následky svého provinění, jakožto zasadit se o odstranění následků svého provinění. Druhou obecnou

⁵⁹ Tamtéž s. 748

⁶⁰ Srov. ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA, Jiří. a STRYA, Jan. Odklony v justiční praxi - 2. část. *Trestněprávní revue*, Nakladatelství C.H. Beck, 2019, roč. 18, č.10, s. 202. ISSN 1213-5313., s. 202

⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č.218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže. (§ 68 až 72).

⁶² SOTOLÁŘ, Alexander., Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých *Trestněprávní revue* 6/2004, s. 169

podmínkou je schopnost nést odpovědnost za trestný čin, vypořádat se s následky spáchaného provinění a přičinit se o odstranění následků svého provinění. Hlavní roli zde hraje obviněný, který právě svým postojem a chováním určuje, zda je schopen určité sebereflexe, třeba i za pomoci rodinných příslušníků, sociální komunity či probačních úředníků apod. Příkladem může být snaha mladistvého zanechat škodlivého návyku, podrobit se léčení závislosti na návykových látkách.⁶³

Nyní k podmínkám zvláštním, obligatorním. Jednou z podmínek je skutečnost, že se musí jednat o provinění s horní hranicí trestu odnětí svobody dle tr. zák. nepřevyšující 3 léta. Proviněním dle § 6 odst. 1 ZSVM je ten trestný čin, jehož se dopustí mladistvý, tj. především osoby starší patnácti let a mladší osmnácti let. Dále, může soud pro mládež (v řízení před soudem) či státní zástupce (v přípravném řízení) rozhodnout o odstoupení od trestního stíhání, pokud chybí veřejný zájem na dalším trestním stíhání mladistvého. A další trestní stíhání mladistvého by se jevílo jako neúčelné. Jinými slovy, odstoupením od trestního stíhání musí být dosažen účel ZSVM a jeví se jako dostačující v konkrétním případě. To souvisí s další podmínkou, jež je, že potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchání dalších provinění. Rozhodující orgán tak musí mít za to, že vůči obviněnému mladistvému není zapotřebí použít trestních opatření a dosažení nápravy mladistvého je možné uskutečnit prostřednictvím uložení výchovného opatření.

K odstoupení od trestního stíhání lze také přistoupit i v dalších demonstrativních případech za splnění obligatorních podmínek výše uvedených a následujících podmínek. Jedná se o podmínky, které se vážou na předchozí jednání mladistvého. Odstoupit od trestního stíhání lze, pokud mladistvý úspěšně vykoná vhodný probační program. Probačním programem tak může být podrobení se léčbě závislosti na návykových látkách. Druhým případem, kdy lze odstoupit od trestního stíhání je situace, kdy mladistvý zcela nebo částečně uhradí způsobenou škodu či vrátí bezdůvodné obohacení a poškozený s tímto souhlasí. Jedná se o demonstrativní případ zpřísnující obligatorní podmínku připravenosti mladistvého k odčinění škodlivých následků dle § 68 ZSVM. Posledním z demonstrativních výčtů, kdy lze odstoupit od trestního stíhání, je dostačující vyslovení napomenutí mladistvému s výstrahou.

Rozhodnutí o zastavení trestního stíhání má formu usnesení. Součástí meritorního rozhodnutí je taktéž výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, ve kterém bylo spatřováno provinění, jehož se odstoupení od trestního stíhání týká. Na rozdíl od podmíněném zastavení trestního stíhání vytváří rozhodnutí o zastavení trestního stíhání mladistvého překážku věci

⁶³ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 763., taktéž MUSIL: *Kurs trestního práva...*, s. 855.

rozhodnuté (rei iudicatae).⁶⁴ V řízení tak lze pokračovat pouze v případech, kdy mladistvý využije svého práva na projednání věci do tří dnů od oznámení rozhodnutí, anebo po následném zrušení rozhodnutí na základě mimořádných opravných prostředků tr. řádu.⁶⁵

Proti rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

1.2.4 Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání (dále také „podmíněné odložení návrhu“) bylo zaneseno do trestního řádu novelou provedenou zákonem č. 283/2004 Sb. Tento institut je restorativní vlnkou odklonů zanesených do české trestní jurisprudence. Účelem institutu je tak snaha o napravení vztahů mezi podezřelým a poškozeným v případech, které pro svou nižší společenskou škodlivostí je vhodné řešit odklonem, tj. vyřízení věci jiným způsobem než vyslovením viny. Podmíněné odložení návrhu je upraveno v ustanoveních § 179g a 179h tr. řádu. Samotná důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004 Sb.,⁶⁶ mluví o podobnosti tohoto institutu s podmíněným zastavením trestního stíhání dle § 307 tr. řádu. Dokonce s účinností zákona č. 193/2012 Sb., došlo k výraznějšímu sblížení obou úprav.⁶⁷ K tomuto se navíc vyjádřil i Nejvyšší soud ČR, který konstatoval, že není zjevného rozdílu v zákonných podmínkách, za kterých lze oba instituty aplikovat.⁶⁸ Hlavní odlišností tak zůstává aplikace podmíněného odložení podání návrhu na potrestání ve zkráceném přípravném řízení, tj. ve stádiu, kdy pachatel je v postavení podezřelého ze spáchání trestného činu, nikoliv obviněného. Podmíněné odložení návrhu tak je rozhodnutí, které může učinit pouze státní zástupce, a to namísto podání návrhu na potrestání.⁶⁹

První podmínkou pro zákonnou aplikaci tohoto institutu je doznání podezřelého. Doznání podezřelého musí být učiněno ještě v rámci úkonů přípravného řízení dle § 179b tr. řádu. Musí se vztahovat na celý skutek i znaky skutkové podstaty ve světle doposud získaných důkazů, z kterého je podezřelý a bylo zaznamenáno do protokolu o výslechu.⁷⁰ Jak je již u odklonů zvykem, nedílnou podmínkou aplikace je majetkové urovnání vztahů mezi podezřelým a poškozeným. Vyrovnání podezřelého s poškozeným se může uskutečnit dvěma způsoby. Prvním z nich je nahrazení škody

⁶⁴ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 763.

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel., a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 3. vydání. Praha: 2011, s.592.

⁶⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁶⁷ Srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. 5 Tdo 859/2012.

⁶⁹ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář...*, s. 2379.

⁷⁰ Tamtéž.

způsobené trestným činem či vydání bezdůvodného obohacení činem získaného. Druhým způsobem je uzavření dohody s poškozeným o náhradě škody či bezdůvodného obohacení, nebo učinění jiných opatření k náhradě škody, resp. vydání bezdůvodného obohacení. Pro aplikaci tohoto institutu je nutná také podmínka souhlasu podezřelého, který musí být učiněn způsobem nevzbuzující pochybnost.⁷¹

Splnění výše uvedených podmínek však nestačí státnímu zástupci k vydání rozhodnutí o podmíněném odložení návrhu, neboť takový postup se dále musí jevit za dostačující vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu. K hodnocení podezřelého a okolností případů shodně v kapitole 1.1.1.

V případech odůvodněných povahou, závažností či okolnostmi spáchaného trestného činu nebo osobou pachatele, resp. vyšší závažnosti, dochází k aplikaci tzv. zvláštní formy podmíněného odložení návrhu. Tato zvláštní forma upravená v ustanovení § 179g odst. 2 tr. řádu zpřísňuje podmínky jeho aplikace, neboť k obecným podmínkám přidává další podmínky: i) podezřelý se zaváže během zkušební doby zdržet se určité činnosti v souvislosti s níž se dopustil trestného činu (např. opět zákaz řízení dopravních prostředků), nebo ii) složí na účet státního zastupitelství přiměřenou peněžitou částku určenou na pomoc obětem trestné činnosti, a iii) vzhledem k osobě podezřelého a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu, lze takové rozhodnutí považovat za dostačující.⁷²

Státní zástupce rozhoduje o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání formou usnesení. Státní zástupce v rozhodnutí stanoví zkušební dobu v rozmezí šest měsíců až dva roky a v případě aplikace tzv. zvláštní formy podmíněného odložení návrhu v délce až pět let. I zde (podobně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání) zákonodárce pominul fakt, že státní zástupce tak ve věcech s vyšší závažností může uložit de facto nižší zkušební dobu, neboť v případě aplikace tzv. zvláštní formy podmíněného odložení návrhu není stanovena spodní hranice zkušební doby. Rozhodnutí podle § 179g odst. 2 musí také obsahovat určení stanovení peněžité částky určené státu na pomoc obětem trestných činů, nebo určení činnosti, které se podezřelý po dobu zkušební doby zdrží. V případě, že rozhodnutí předcházelo uzavření dohody mezi poškozeným a podezřelým ohledně majetkového vyrovnání, uloží státní zástupce podezřelému uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil či vydal bezdůvodné obohacení. Proti

⁷¹ Tamtéž, s. 2381.

⁷² ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 742.

rozhodnutí je přípustná stížnost s odkladným účinkem. Právní mocí osvědčení se podezřelého (rozhodnutím či právní fikcí) vzniká překážka věci

Uplynutím zkušební doby a splněním podmínek osvědčení se, jimiž jsou i) vedení řádného života, ii) nahrazení škody či vydání bezdůvodného obohacení poškozenému či, iii) splnění dalších povinností, ke kterým se podezřelý zavázal (např. řízení motorových vozidel), vydá státní zástupce rozhodnutí o osvědčení se. Pakliže státní zástupce bez zavinění podezřelého do jednoho roku od uplynutí zkušební doby nevydá rozhodnutí o osvědčení se, dochází k zákonné fikci osvědčení se podezřelého. Právní mocí osvědčení se podezřelého (rozhodnutím či právní fikcí) vzniká překážka věci rei iudicatae.

1.3 Srovnání jednotlivých prostředků restorativní justice v ČR

Po stručném formálním představení jednotlivých prvků restorativní justice, tj. odklonů v širším slova smyslu, tak i užším smyslu, v následující kapitole představím a porovnáám využitelnost jednotlivých odklonů v praxi za využití Zpráv o činnosti Státního zastupitelství⁷³, Statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti⁷⁴.

K analýze dat jsem si zvolil záměrně období od roku 2014 do roku 2018. Institut dohody o vině a trestu bylo možné poprvé využít od roku 2012 a právě období 2012-2014 jsem účelově z analýzy vynechal a ponechal tak dohodě a OČTŘ dostatečný čas na zvyknutí si na novátorský institut.

Tabulka č. 1: Využívání odklonů lato sensu v ČR

Rok	Celkem stíháno osob	Podmíněné zastavení TS	%	Narovnání	%	Podmíněné odložení	%	ZPTŘ – Narovnání	%
2014	103589	2223	5,9 %	57	0,2 %	3351	5,1 %	38	0,1 %
2015	91582	2851	6,5 %	81	0,2 %	2553	5,3 %	28	0,1 %
2016	84938	2857	6,7 %	79	0,2 %	2375	5,6 %	16	0,0 %
2017	77205	2964	7,6 %	51	0,1 %	2153	5,7 %	11	0,0 %
2018	76687	3276	8,6 %	63	0,2 %	2203	5,7 %	26	0,1 %

⁷³ Nejvyšší státní zastupitelství [online]. [cit. 21.01.2020]. Dostupné na < <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>>.

⁷⁴ InfoData [online]. [cit. 21.01.2020]. Dostupné na < <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>>.

Rok	Celkem odklonů	%	Dohody o vině a trestu	%
2014	5669	5,5 %	86	0,1 %
2015	5513	6,0 %	113	0,1 %
2016	5327	6,3 %	95	0,1 %
2017	5179	6,7 %	116	0,2 %
2018	5568	7,3 %	139	0,2 %

Z těchto dat můžeme vyvodit závěr, že míra využitelnosti většiny odklonů v ČR je okolo 6 %. Pozitivním faktem tak pouze zůstává rostoucí podíl odklonů na vyřešení trestních spisů. Ze všech odklonů lato sensu, se největší praktické využitelnosti těší institut podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 307 tr. řádu. Naopak, u narovnání pak můžeme vidět zcela zanedbatelný přínos pro praxi. Téměř podobné míry využívání, jako narovnání, se těší institut dohody o vině a trestu. Bohužel, jak ukázala praxe, o vlivu dohody na zrychlení trestního řízení nemůže být řeč. K tomu, aby nějaký institut zavedl zrychlení trestního řízení, by nejdříve musel být důležitou částí řízení a vykazovat značný podíl na využívání odklonů. Toto se doposud dohodě o vině a trestu nepodařilo ani zdaleka.

Tabulka č. 2: Dohoda o vině a trestu a jej další konkurenti. (Tr. příkaz a ZPŘ)

ROK	Nápad na OS	Trestní příkaz	%	Vyřízeno ZPŘ	%
2014	96227	55689	57,9 %	66211	63,9 %
2015	84327	48107	57,0 %	47747	52,1 %
2016	78131	44437	56,9 %	42283	49,8 %
2017	70811	41089	58,0 %	38017	49,2 %
2018	69965	40148	57,4 %	38501	50,2 %

Z tabulky č. 2 můžeme vyčíst, že v případě méně závažné trestné činnosti, tj. trestných činů s trestem odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující 5 let, je velice efektivním nástrojem zkrácené přípravné řízení a trestní příkaz. Oba instituty jsou dle statistických dat velice efektivní a hojně využívané, neboť míra jejich využívání v praxi je přes 50 %. Zákonodárci se tak dle mého názoru podařilo vytvořit poměrně účinný a efektivní postup vyřízení méně závažné trestné činnosti. Především v případech, kdy se jeví jako dostačující upuštění od nepodmíněného trestu odnětí

svobody. Hlavní příčinou, proč je dohoda o vině a trestu v ČR využívání zcela sporadicky, tak je existence zkráceného přípravného řízení a trestního příkazu. Zkrácené přípravné řízení je velice efektivním nástrojem především pro policejní orgán, kterému se výrazně zjednoduší postup, oproti „klasickému“ přípravnému řízení. Naproti tomu trestní příkaz, je velice efektivním a oblíbeným institutem používaným samosoudci, tj. v řízení před soudem, kdy dle úvahy soudců není nutný nepodmíněný trest odnětí svobody.

Domnívám se tedy, že institut dohody o vině a trestu není do budoucna schopen konkurovat již zaběhlým prostředkům, jako je především zkrácené přípravné řízení, podmíněné odložení trestního stíhání a trestní příkaz. Dohodě o vině a trestu tak zbyla pouze „úzká“ skupina případů, ve kterých se jeví jako účelné její aplikace, tj. trestné činnosti s trestem odnětí svobody nepřevyšující 5 let u nichž se jeví jako vhodné uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Jsem přesvědčen, že aplikace dohody o vině a trestu v případech závažnějších trestné činnosti, tj. zločinů, nemá v našem právním prostředí příliš šanci na úspěch.

Jako příhodné se však zde jeví porovnání se Slovenskou statistikou⁷⁵ využitelnosti dohody o vině a trestu. Obdobně jako výše, jsem si vybral období od roku 2010 do roku 2014, tj. přiměřená lhůta na zakomponování nového institutu do právního řádu Slovenské republiky.

Tabulka č. 4: Využívání odklonů na území SR

Rok	Celkem stíháno	Podmíněné zastavení	%	Návrh na dohodu o vině a trestu	%	Schválení zmiaru (narovnání)	%
2010	53557	4277	10,1 %	7619	11,8 %	991	1,9 %
2011	52010	4176	7,9 %	8022	13,5 %	1116	1,9 %
2012	54100	2898	8,0 %	8471	14,2 %	779	1,9 %
2013	53899	2918	8,0 %	8091	15,4 %	848	2,1 %
2014	49644	2255	5,4 %	6850	15,7 %	634	1,4 %
2015	43772	1764	5,4 %	4878	15,0 %	586	1,6 %
2016	39139	1485	4,5 %	4639	13,8 %	469	1,3 %
2017	37707	1484	4,0 %	3844	11,1 %	464	1,3 %
2018	35748	1334	3,7 %	1154	3,0 %	479	1,2 %

⁷⁵ Generálna prokuratúra Slovenskej republiky [online]. [cit. 21.01.2020]. Dostupné na: <<https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>>.

Tabulka č. 4: Využívání odklonů v praxi SR

Rok	Celkem odklonů	%
2010	12887	23,9 %
2011	13314	23,3 %
2012	12148	24,1 %
2013	11857	25,6 %
2014	9739	22,5 %
2015	7228	22,0 %
2016	6593	19,6 %
2017	7228	16,5 %
2018	6593	16,8 %

Na první pohled je patrné, že míra využívání odklonů na Slovenské republice je o desítky procent vyšší než v ČR, tj. jeden krát vyšší. V posledních letech však můžeme spatřovat poměrně výrazný úbytek. Na rozdíl od ČR, na Slovensku nejvyšší podíl na odklonech zaujímá právě dohoda o vině a trestu, kdežto podmíněné zastavení „pouze“ v průměru okolo 5 %. Tento stav tak je dán především neexistencí zkráceného přípravného řízení v rámci právního řádu Slovenské republiky. Prokurátor tak za účelem zrychleného vyřízení věci má k dispozici právě dohody o vině a trestu, jež je poměrně efektivním nástrojem v rámci Slovenského právního řádu.⁷⁶

Závěrem tedy lze dodat, že institut dohody v České republice si nenašel cestu k výraznějšímu využívání v praxi. Počet každoročně uzavíraných dohod o vině a trestu je zcela podružný (okolo 0,1 %) oproti Slovenské praxi, kde počet návrhů na uzavření dohody je mnohonásobně vyšší (okolo 12 %), a to o i přes výrazný pokles za poslední roky.

⁷⁶ Vicherek, Roman: Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*. 2018, č. 11-12, s. 247 [online]. [cit.4.3.2019]. Dostupné na: <<https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhbpxi4s7geyv6mjsl5zv6mrug4xhg2zr&groupIndex=1&rowIndex=0>>.

2 Dohoda o vině a trestu

2.1 Význam dohody o vině a trestu

Institut dohody o vině a trestu byl do českého právního řádu zanesen novelou trestního řádu, zákonem č. 193/2012 Sb., a to v důsledku pokračujících snah o zajištění výkonnější justice. Sám zákonodárce přiznává, že pomalý výkon spravedlnosti je jedním z klíčových nedostatků nejenom české justice, ale obecně států založených na inkvizičním procesu.⁷⁷ Již od konce minulého století tak dochází k prohlubování tzv. racionalizace justice, tedy zavádění řady institutů a postupů sloužících ke zrychlení a zjednodušení fungování justice, jinými slovy dochází k posílení prvků tzv. restorativní justice, vycházející ze zahraničních vzorů.⁷⁸

Je však otázkou, do jaké míry je tato racionalizace justice správným krokem či nikoliv. Jedná se především o riziko podcenění hodnotových základů trestního práva a v důsledku toho, obava o snížení kvality trestního řízení.⁷⁹ K výhodám a nevýhodám se již v průběhu let od vyjádřila celá řada zastánců či odpůrců. Cílem této práce není analýza argumentů pro a proti, avšak považuji za nezbytné alespoň stručně vymežit z mého pohledu nejdůležitější názory podporující, resp. kritizující institut dohody o vině a trestu.

Jak již bylo popsáno výše, jedním z hlavních důvodů zavedení institut dohody o vině a trestu, byla snaha o zkrácení času na soudní řízení a snížení administrativního zatížení justice, tak aby však bylo obviněnému zajištěno v plném rozsahu právo na rychlý a spravedlivý proces,⁸⁰ ale také, aby došlo k odlehčení zatíženosti soudů, které by tak měly větší prostor pro projednávání závažnějších trestních činů.⁸¹ Zákonodárce od zavedení dohody o vině a trestu očekával také zhospodárnění trestního řízení, neboť v případech, kdy řízení skončí rozhodnutím o schválení dohody o vině a trestu proti němuž není možné podat opravný prostředek, tak dojde k úspoře finančních prostředků v důsledku, které by jinak mohly vzniknout v řízení před soudem prvního stupně tak i soudem odvolacím potažmo dovolacím.⁸² Třetí, také velice významnou výhodou zavedení institutu dohody o vině a trestu je snížení tzv. sekundární viktimizace poškozeného, který v případě vyřízení věci sjednáním dohody o vině a trestu je ušetřen opakovanému vypovídání a

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 3.

⁷⁸ MUSIL: *Kurs trestního práva*. ..., s. 36.

⁷⁹ ŠČERBA: *Dohoda o vině a trestu* ..., s. 9.

⁸⁰ srov. čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

⁸¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 3.

⁸² Tamtéž.

opakované konfrontaci s obviněným, která může být pro poškozeného v mnoha případech velice stresující.⁸³

Na druhé straně se v odborné diskuzi objevuje řada kritiků dohody o vině a trestu. Kritici tohoto institutu zejména poukazují na fakt, že proces sjednávání dohody o vině a trestu odporuje základním zásadám na nichž je postaveno trestní řízení. Dohoda o vině a trestu tedy významně a cíleně zasahuje především do zásady materiální pravdy, tj. povinnosti zjištění skutkového stavu bezdůvodných pochybností (srov. § 2 odst. 5 TŘ). K zásahu do zásady dochází v okamžiku doznání obviněného, že skutek spáchal tak, jak je popsán v obžalobě. Na prohlášení viny obviněného je tak nahlíženo jako na věrohodnou informaci zvláště silné důkazní síly,⁸⁴ neboť poté již není nutné provádět další složité dokazování. S tímto závěrem však nemohu zcela jednoznačně souhlasit. Policejní orgán, popřípadě státní zástupce jsou stále povinni provést přípravné řízení a zajistit tak potřebné důkazy. Tedy pouhé prohlášení obviněného nemůže stačit k odůvodnění sjednání dohody o vině a trestu. Sjednat dohodu o vině a trestu je možné pouze tehdy, pokud zde není pochybností o tom, že skutek je trestným činem a spáchal jej obviněný, bez ohledu na doznání obviněného. Policejní orgán potažmo státní zástupce, tak musejí stále zjistit skutkový stav ve stejném rozsahu, v jakém jej je potřeba zjistit v případě podání obžaloby.⁸⁵ Jsem si vědom, že zásada materiální pravdy se projevuje především v řízení před soudem, kdy právě soud v případě rozhodování o vině a trestu má povinnost rozhodovat na základě zjištěného skutkového stavu, který je v souladu se skutečností.⁸⁶ Ovšem i zde mám za to, shodně s prof. Šámalem, že zásada materiální pravdy je zachována, neboť „je též možnost soudu i po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu rozhodnout jinak, než pouze předloženou dohodu schválit“.⁸⁷

Další zásada, proti které dohoda o vině a trestu směřuje, je zásada vyhledávací (srov. § 2 odst.5 TŘ). Tato zásada úzce souvisí se zásadou materiální pravdy. I zde v případě sjednání dohody o vině a trestu nedochází k úplnému odklonu od této zásady, poněvadž jednou z podmínek sjednání dohody o vině a trestu je závěr, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný (§175a odst. 1). Tento závěr, jak jsem již uvedl výše, musí být zjištěn ve stejném rozsahu v jakém by jej bylo potřeba k podání obžaloby. Další zásady, které jsou v případě sjednání

⁸³ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní...*, s. 752.

⁸⁴ MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, č. 1, s. 3-26. [online]. [cit. 19.12.2019] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dohody-o-vine-a-trestu-jako-forma-konsenzualnihotrestnihorizeni.aspx>

⁸⁵ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář...*, s. 2263.

⁸⁶ MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, č. 1, s. 26.

⁸⁷ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář ...*, s. 2264.

dohody o vině a trestu dotčeny, jsou zásada bezprostřednosti a ústnosti. Obviněný se v případě sjednání dohody o vině a trestu vzdává práva projednání a dokazování v hlavním líčení před soudem, které se ve věci konat nebude. V případě, že se ve věci nekoná hlavní líčení, dochází automaticky také k určitému omezení zásady veřejnosti. Ovšem i zde nedochází k prolomení této zásady, neboť schválení dohody o vině a trestu se provádí ve veřejném zasedání a v případě schválení odsuzujícího rozsudku, jej je třeba vyhlásit veřejně.⁸⁸

2.2 Podmínky pro užití dohody o vině a trestu

2.2.1 Negativní podmínky přípustnosti sjednání dohody o vině a trestu

Podmínky, jejichž splnění je nezbytné splnit v případě uzavírání dohody o vině a trestu, máme vymezeny v trestní řádu jak negativně, tak pozitivně.

V první řadě se jedná o podmínky samotné přípustnosti sjednání dohody o vině a trestu, které jsou stanoveny negativně. Dvě ze tří negativních podmínek uzavření dohody o vině a trestu jsou upraveny v trestním řádu, konkrétně v ustanovení § 175a odst. 8, a třetí negativní podmínka se nachází v ustanovení § 63 ZSVM. Trestní řád nejprve vylučuje uzavření dohody o vině a trestu v případě řízení o zvlášť závažném činu, tj. „úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí sazby nejméně deset let“ (§ 14/3 TZ). K tomuto omezení došlo až po značných změnách původního návrhu z roku 2008, kdy původní návrh počítal s možností uzavřít dohodu o vině a trestu pouze v řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let (§ 175, odst. 1 vládního návrhu z roku 2008).⁸⁹ Poté v rámci projednávání vládního návrhu došlo rozšíření omezení použitelnosti dohody o vině a trestu na trestné činy uvedené v části druhé hlavy IX (trestné činy proti bezpečnosti České republiky, cizího státu a mezinárodní organizace) a hlavy XIII trestního zákoníku (trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy), a dále v řízeních o trestných činech, kterými byla nebo měla být způsobena úmyslně smrt, nejde-li o trestný čin zabití (§ 141 TZ) nebo o trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou (§ 142 TZ).⁹⁰ Následně došlo k přijetí úpravy výše uvedené.

Dále ustanovení § 175/8 vylučuje sjednání dohody o vině a trestu v případě, že je řízení vedeno proti uprchlému. Jedná se o řízení vedeném proti osobě, která se vyhýbá trestnímu řízení

⁸⁸ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář...*, s. 2264.

⁸⁹ FILIPOVÁ, Markéta. Dohoda o vině a trestu jako nový zvláštní způsob trestního řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of law*. 1. vyd. Brno: Tribun EU s. r. o., 2013, s. 8 ISBN 978-80-210-6319-8. [online]. [cit. 18.01.2020] Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravnialternativy/FilipovaMarketa.pdf

⁹⁰ Tamtéž.

pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá. (§ 302 TR). V tomto případě se jedná o zcela logické omezení, neboť sjednání dohody o vině a trestu bez přítomnosti obviněného není možné.

Poslední, třetí negativní podmínkou omezující uzavření dohody o vině a trestu je zákaz sjednání dohody o vině a trestu v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku. Nejedná se však o absolutní omezení, a contrario, lze s obviněným sjednat dohodu o vině a trestu v případě, že v době trestního řízení již není mladistvý, dovršil tedy 18 let.⁹¹ Je to z toho důvodu, že mladistvý před dovršením osmnáctého roku věku nemusí být schopen z důvodu své nevyzrálosti řádně posoudit význam a důsledky sjednání dohody o vině a trestu.

2.2.2 Pozitivní podmínky sjednání dohody o vině a trestu

Trestní řád disponuje také pozitivními podmínkami sjednání dohody o vině a trestu. Mezi tyto pozitivní podmínky můžeme zařadit podmínku nutné obhajoby obviněného. Povinnost obviněného být zastoupen advokátem při sjednání dohody o vině a trestu vyplývá z ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) TR, neboť bez obhájce nelze zahájit sjednávání dohody o vině a trestu. Zavedení nutné obhajoby v případě sjednávání dohody o vině a trestu se jeví jako zcela přiměřené, neboť předmětem sjednávání dohody o vině a trestu jsou otázky ohledně trestu, ochranného opatření, návrhu na náhradu škody, tedy otázky, které vyžadují, již určitou kvalifikovanou znalost trestního práva.⁹² Jak správně uvádí Ščerba, zastoupení obhájcem je nezbytné také vzhledem ke skutečnosti, neboť v případě sjednávání dohody o vině a trestu dochází k výraznému zásahu do práv obviněného, a tak k oslabení jeho procesního postavení. Obhájce tak zajišťuje tedy obviněnému náležitou právní pomoc v rámci procesu sjednávání dohody o vině a trestu, kdy jej obhájce ochraňuje před negativními dopady, které jednání o dohodě o vině a trestu může pro obviněného znamenat. Jedná se jednak o negativní dopady vyplývající z nepochopení procesních úkonů, které by navíc mohl učinit pod potencionálním nátlakem ze strany orgánů činných v trestním řízení a jednak také riziko nepravdivého doznání obviněného pod vidinou uložení mírnějšího trestu.⁹³

Přítomností obhájce obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu se v tomto řízení zajišťuje právo na obhajobu, jakož to jedna z hlavních zásad trestního práva procesního. „Právo na obhajobu je zajišťováno také tím, že obviněný a obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu mají možnost nahlížet do spisů, přičemž toto právo jim nesmí být odepřeno.“⁹⁴ Jedná se de facto o obdobou práva obviněného a

⁹¹ ŠČERBA: *Dohoda o vině a trestu ...*, s. 29.

⁹² Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony., s. 11.

⁹³ ŠČERBA: *Dohoda o vině...*, s. 35.

⁹⁴ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář ...*, s. 2271.

jeho obhájce prostudovat spis po skončení vyšetřování dle § 166 odst. 1 TŘ. Obhájci a obviněnému je ponechána možnost seznámit se s trestním spise za účelem zjištění důkazní situace a následně zvolení vhodné postupu.

Další pozitivní podmínka stanovená v ustanovení § 175a TŘ je splněna tehdy, pokud zahájení sjednávání o dohodě o vině a trestu odůvodňují dosavadní skutková zjištění. Tedy, jedná se o podmínku objektivního zjištění skutkového stavu, na základě kterého lze z výsledků vyšetřování učinit jednoznačně závěr, že se skutek, který má být předmětem dohody o vině a trestu, se stal, že tento skutek je trestným činem, a že jej spáchal obviněný.⁹⁵ Otázkou je však míra prokazování výše uvedených skutečností. Dle DZ je zapotřebí tzv. „výrazně vyšší stupeň poznání o pachateli trestného činu, než při zahájení trestního stíhání není však nezbytné provádět vyčerpávajícím způsobem všechny dostupné důkazy jinak potřebné pro podání obžaloby“.⁹⁶ Orgány činné v trestním řízení stále jsou povinny zkoumat podstatné okolnosti případu, a to i přes doznání pachatele. Co se týče míry prokazování, Ščerba má za to, že výsledky vyšetřování musí objektivně prokazovat oprávněnost trestního stíhání, a to v takové kvalitě, v jaké jich je potřeba k podání obžaloby.⁹⁷ Šámal má dokonce za to, že výsledky zjištěných skutečností v některých případech musí být ještě vyšší kvality než stačí k podání obžaloby, neboť v případě, že by se tak nestalo, docházelo by tím k popírání zásady zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností.⁹⁸ Je pravdou, že přílišným lpěním na zkrácení trestního řízení a racionalizací justice nesmí docházet k narušování základních zásad trestního práva procesního, především zásady § 2 odst. 5 TŘ „zjištění skutkového stavu věci v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení“. Na druhou stranu, pokud by opravdu bylo nezbytné zjišťovat skutečnosti minimálně ve stejné míře jaké jich je zapotřebí k podání obžaloby, či dokonce vyšší, tak to by znamenalo, že činnost orgánů činných v trestním řízení by se příliš nezjednodušila a dopad institutu na celkovou dobu trestního řízení a racionalizaci justice by byl minimální.

Prohlášení obviněného je taktéž jednou z podmínek sjednání dohody o vině a trestu. Obviněný musí prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán a současně z dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti takového prohlášení (§ 175a odst. 3 TŘ). Toto prohlášení však, ostatně jak se shoduje odborná veřejnost, nelze chápat jako doznání viny (§ 307 odst. 1 písm. a) TŘ), které je předpokladem pro podmíněné zastavení trestního stíhání či pro podmíněné odložení návrhu na potrestání. V případě doznání se

⁹⁵ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, 2272.

⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 ..., s. 11

⁹⁷ ŠČERBA: *Dohoda o vině...*, s. 25.

⁹⁸ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář...*, s. 2273.

musí obviněný doznat ke všem okolnostem naplňující všechny znaky skutkové podstaty včetně zavinění.⁹⁹ Naproti tomu, v případě prohlášení obviněného pouze konstatuje, že je vinným skutkem, který má být předmětem sjednávání dohody o vině a trestu. Vzhledem ke skutečnosti, že prohlášení obviněného nelze chápat jako doznání viny, nelze takové prohlášení v případě neuzavření dohody o vině a trestu v dalším průběhu trestního řízení. Toto prohlášení je tak de facto ztrácí jakoukoliv právní váhu či závaznost. Jde tak o jak prof. Jelínek označil za „*pouze chladné zvažení jaké prohlášení mu zajistí výhody v trestním řízení.*“¹⁰⁰

2.3 Procesní úprava průběhu sjednávání dohody o vině a trestu

2.3.1 Předsoudní fáze sjednávání dohody o vině a trestu

Proces sjednávání dohody o vině a trestu se rozpadá do dvou fází. První fázi lze označit za fázi předsoudního sjednávání dohody o vině a trestu, kdy státní zástupce sjednává s obviněným a jeho obhájcem obsah dohody o vině a trestu.¹⁰¹ Poté následuje druhá fáze, tzv. fáze soudní, kdy dochází ke schvalování dohody uzavřené mezi státním zástupcem a obviněným soudem.

V případě splnění podmínek § 175a TŘ, může státní zástupce zahájit jednání o dohodě o vině a trestu a to jak na návrh obviněného, tak i bez takového návrhu. Státní zástupce, však mimo splnění podmínek výše uvedených pro sjednání dohody o vině a trestu, musí také dbát na to, aby takovýto postup byl v daném případě vhodný.¹⁰² V případě zvažování vhodnosti takového postupu, státní zástupce by měl vzít do úvahy především tyto skutečnosti – povaha a závažnost spáchaného trestného činu, chování obviněného po činu, zájmy poškozeného, dosavadní způsob života obviněného, veřejný zájem kauzy, zájem na rychlém a přiměřeném skončení věci.¹⁰³ Mimo výše uvedené kritéria, by se měl státní zástupce také zabývat otázkou, do jaké míry je pravděpodobné uzavření dohody o vině a trestu s obviněným a zda to povede k hospodárnosti.¹⁰⁴ Tedy, zahájení jednání o dohodě o vině a trestu je zcela v diskreci státního zástupce (*dominus litis*). O tom svědčí i možnost státního zástupce v případě podání návrhu ze strany obviněného, takovému návrhu nevyhovět a řízení nezahájit, o čemž se obviněný vyrozumí. Proti stanovisku, kterým státní zástupce shledá návrh nedůvodným, není opravný prostředek. V tomto směru souhlasím s názorem. Ščerby, kdy za takovéto situace, kdy zahájení řízení o dohodě o vině a trestu, i případě návrhu je zcela výlučným právem státní zástupce, by nemělo zamítavé stanovisku formu usnesení či rozhodnutí,

⁹⁹ CÍSAŘOVÁ, Dagmar.; FENYK, Jaroslav.; GRIVNA, Tomáš. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 505.

¹⁰⁰ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 10, s. 20.

¹⁰¹ ŠÁMAL, P: *Trestní právo procesní*, s. 756.

¹⁰² Čl. 48a odst. 3 obecný pokyn NSZ č. 8/2009 o trestním řízení.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář ...*, s. 2274.

proti nimž by měl obviněný možnost podat opravný prostředek, neboť v tomto případě nad činností státního zástupce neexistuje dohled, a není tak možné v případě zjevného pochybení nápravy. Ovšem v případě, kdy by zákonná úprava umožňovala podávat opravný prostředek v tomto případě, docházelo by tak opět k popírání základního účelu a smyslu institutu dohody o vině a trestu a mohlo by tak docházet ke zbytečným průtahům a obstrukcím trestního řízení.¹⁰⁵

Jednání o dohodě o vině a trestu může tak být zahájeno na základě podnětu ze strany obviněného. O tomto právu, navrhnout a sjednat dohodu o vině a trestu musí být každý obviněný poučen ještě před prvním výslechem. Obviněný je dále poučen také o tom, že v případě sjednávání dohody o vině a trestu musí být zastoupen obhájcem (§ 91 odst 1 TR).

V případě, že státní zástupce shledá návrh obviněného na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu důvodným, či sám dojde k závěru, že zahájení jednání o dohodě o vině a trestu se jeví vhodným, předvolá obviněného a vyzoomí obhájce obviněného. Taktéž státní zástupce vyzoomívá poškozeného, pokud však poškozený výslovně neprohlásil, že se vzdává procesní práv, které mu zákon přiznává (§ 175a odst. 2 TR). Současně s vyzooměním jej informuje státní zástupce, respektive poučí na možnost uplatnit nárok na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání (§175a odst.2 TR). Přítomnost poškozené však z pohledu sjednání dohody o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem není nezbytná, neb státní zástupce je v roli tzv. quasi zmocněnce¹⁰⁶ a de facto tak hájí při sjednávání zájmy poškozeného. (§175a odst.5 TR).

Přítomnost obviněného se tak zajišťuje pomocí předvolání, kdy obviněný má povinnost se osobně dostavit ve stanoveném čase na konkrétní místo. V případě, že se obviněný na jednání nedostaví, může být použito jiných procesních způsobu zajišťujících přítomnost obviněného – předvedení či pořádková pokuta. Ovšem domnívám se, že možnost využití přísnějších postupů k zajištění obviněného postrádá smysl, neboť sjednávání dohody o vině a trestu záleží pouze na svobodné vůli obviněného ke sjednávání a v případě, kdy bychom přítomnost obviněného vynucovali předvedením, by docházelo k poprání samotné podstaty dohody o vině a trestu.¹⁰⁷ Tento závěr lze mimo jiné učinit taktéž z čl. 48a odst. 5,6 pokynu obecné povahy NSZ č.8/2000, o trestním řízení, kde státní zástupce má povinnosti nejdříve písemně vyzvat obviněného ještě před tím, než jej předvolá dle § 90 odst. 1 TR Pokud obvinění se odmítá dostavit či se nedostaví na

¹⁰⁵ ŠČERBA: *Dohoda o vině...*, s. 33, shodně také: ŠÁMAL: *Trestní právo procesní ...*, s. 756.

¹⁰⁶ ŠÁMAL: *Trestní právo procesní ...*, s. 757.

¹⁰⁷ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář ...*, s. 2278.

určené místo včas, státní zástupce o tomto učiní záznam do spisu a ve věci pokračuje dále standartním způsobem dle trestního řádu.

Konečně za splnění všech uvedených podmínek a dodržení formální postupů, dojde k samotnému sjednávání dohody o vině a trestu mezi obviněným, a to za přítomnosti obhájce a státního zástupce. Obě strany se tak postupně musí shodnout na několika aspektech, které musí být v dohodě o vině a trestu obsaženy (§ 175a odst. 6 TR). Jedná se o tyto náležitosti:

- označení obou stran, tj. státního zástupce, obviněného a poškozeného;
- datum a místo sepsání;
- popis skutku, pro který je obviněný stíhán, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem;
- trestněprávní kvalifikace jednání/
- dohodnutý druh trestu, výměra a způsob výkonu trestu včetně délky atp.
- prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán
- rozsah a způsob náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení;
- podpis státního zástupce, obviněného a obhájce, popřípadě i poškozeného, pokud se sjednávání dohody účastní a s vyšší sjednaných nároků specifikovaných v předchozím bodě souhlasí;

Jestliže došlo k dohodě obou stran na obsahu dohody o vině a trestu, státní zástupce podává soudu návrh na schválení dohody o vině a tímto končí předsoudní fáze sjednávání dohody o vině a trestu a následuje tzv. soudní fáze sjednávání dohody o vině a trestu.

2.3.2 Soudní fáze sjednávání dohody o vině a trestu

V případě, že dojde k uzavření dohody o vině a trestu je zapotřebí aby takovou dohodu schválil soud, a to na základě podání návrhu učiněným státním zástupcem (§ 175b odst. 1 TR). Soud v tomto případě postupuje dle § 314o odst. 1 TR, kdy předseda senátu přezkoumá předložený návrh dohody o vině a trestu.

Řízení o schválení dohody o vině a trestu zákonodárce správně zařadil mezi tzv. zvláštní způsoby řízení před soudem upravené v Hlavě XX TR. Tento druh řízení se oproti standartnímu průběhu hlavního líčení před soudem odlišuje především tím, že soud v tomto druhu řízení

neprovádí klasické dokazování (§314q odst. 5 TR) a dále způsobem rozhodnutí soudu, kdy soud může de facto dohodu, jejímž obsahem je vázán, pouze schválit či naopak neschválit. Výjimkou ze závaznosti obsahu dohody o vině a trestu pro soud představuje situace, kdy soud namísto vracení věci státnímu zástupci zpět do přípravného řízení, stranám dohody o vině a trestu navrhne nové znění dohody.¹⁰⁸

Dospěje-li soud po přezkoumání dohody o vině a trestu k závěru, že nedošlo k porušení podmínek pro sjednání dohody o vině a trestu, nařídí veřejné zasedání za účelem rozhodnutí o dohodě o vině a trestu. Obdobně jako ve standartním řízení státní zástupce přednáší po zahájení hlavního líčení obžalobu, státní zástupce přednese před soudem a přítomným obviněným návrh na schválení dohody o vině a trestu.¹⁰⁹ Soud následně přistoupí k výslechu obviněného za účelem ověření si dodržení podmínek sjednání dohody o vině a trestu a porozumění obviněného důsledkům schválení dohody o vině a trestu. V řízení o schválení dohody o vině a trestu může soud opatřovat potřebná vysvětlení a vyslechnout obviněného, nicméně již neprovádí dokazování. Konečnou fází tohoto veřejného zasedání je schválení dohody o vině a trestu formou odsuzujícího rozsudku odpovídajícím nárokům § 120 odst. 1 TR.

Naopak, má-li soud za to, že nejsou splněny všechny podmínky dohody o vině a trestu, či byla porušena jiná procesní práva, může návrh dohody o vině a trestu neschválit, resp. dohodu odmítnout (§314r odst. 2 TR). Soud dohodu o vině a trestu může neschválit z těchto dvou důvodů: nesprávnost či nepřiměřenost dohody, nebo závažné porušení práv obviněného.

Nesprávnost nebo přiměřenost může spočívat v nesouladu zjištěného skutkového stavu, kdy se může jednat jak o chyby ve skutkových zjištěních orgánů činných v trestním řízení (tj. neshoda skutkového stavu zachyceném v předmětné dohodě neodpovídá provedenému dokazování), právních posouzeních (tj. kvalifikace skutku dle jiného ustanovení trestního zákoníku či chybné posouzení souběhu trestných činů)¹¹⁰. Poté nesprávnost či nepřiměřenost dohody o vině a trestu může být spatřována v případě sjednání nezákonného trestu. Jde tak o případy, kdy sjednaný trest je nepřipustný, neboť došlo k dohodě o druhu trestu, který zákon v daném případě vůbec nepřipouští či výměra navrženého trestu neodpovídá zákonnému rozpětí. To stejné lze užít i v případě uzavření dohody o vině a trestu a sjednání ochranného opatření.¹¹¹ Posledním případem,

¹⁰⁸ ŠČERBA: *Doboda o vině...*, s. 44.

¹⁰⁹ poz., přítomnost obhájce obviněného ustanovení § 314q odst. 1 věta poslední nevyžaduje, nicméně se domnívám, že přítomnost obhájce obviněného je nezbytná, neboť v případě nutné obhajoby ve standartním líčení je přítomnost obhájce nezbytná, proto by měla být nezbytná i přítomnost obhájce v tomto typu řízení

¹¹⁰ Jedná také o možnosti tzv. dohadování právní kvalifikace, kdy může dojít k situaci v níž dojde k úmyslné kvalifikaci skutku jinak za účelem zrychlení trestního řízení.

¹¹¹ ŠÁMAL: *Trestní řád: komentář...*, s. 3682.; shodně též ŠČERBA: *Doboda o vině...*, s. 50.

kdy dohoda může být soudem odmítnuta pro svou nesprávnost či nepřiměřenosti, je situace, kdy dohoda porušuje práva poškozeného. Zde soud posuzuje dohodu z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Státní zástupce i v případě sjednávání samotné dohody o vině a trestu i bez přítomnosti poškozeného, dbá jeho zájmů (vystupuje de facto jako zmocněnec poškozeného) a každá uzavřená dohoda se musí zabývat otázkou náhrady poškozenému ze strany obviněného. V případě opomenutí takového ujednání či ujednání náhrady zjevně nepřiměřené (jak nepřiměřeně vysoké či nízké) dojde k odmítnutí této dohody ze strany soudu.

Došlo-li k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu, typickým příkladem zde absence nutného zastoupení obviněného či nátlak na obviněného ze strany orgánů činných v trestním řízení, může soud rozhodnout o neschválení dohody.

Pokud dojde k některé z výše uvedených situací, kdy soud bude nucen odmítnout schválit předloženou dohodu o vině a trestu, věc se vrací zpět do přípravného řízení. Odmítnutí schválení dohody o vině a trestu se činí formou usnesení, proti němuž TŘ připouští stížnost (§ 314r odst.2 TŘ).

2.3.3 Opravné prostředky

Jak jsem již uvedl výše, v procesu sjednávání dohody o vině a trestu, respektive opravný prostředek proti rozhodnutí státního zástupce o odmítnutí návrhu není přípustný.

Naproti tomu opravný prostředek – stížnost je možné podat ve dvou případech, a to ve fázi řízení před soudem. Jednak dle § 314p odst. 3 písm. b) až f) a odst. 4 TŘ lze podat stížnost proti rozhodnutí učiněnému v zasedání o předběžném projednání obžaloby. Tuto stížnost je oprávněn podat jak obviněný, tak samozřejmě státní zástupce a stížnosti zákon přikládá odkladný účinek (§ 314p odst. 5 TŘ). Druhým případem opravného prostředku, je stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o vrácení věci do přípravného řízení (§314r odst. 2 TŘ).

Jiným případem je odvolání proti rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu. Ovšem možnost podání odvolání je fakticky i formálně omezena na dva odvolací důvody.¹¹² Důvodem omezení odvolacích důvodů tak zřejmě souvisí se závazností dohody o vině a trestu pro soud v té podobě, jaká mu byla předložena státním zástupcem. V případě, že se tak soud odchýlí od znění této dohody, zákonodárce poskytl procesním stranám omezený opravný prostředek. Prvně, odvolání lze podat v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž

¹¹² ŠÁMAL: *Trestní právo procesní ...*, s. 761.

schválení státní zástupce navrhl. Zákon výslovně nestanovuje okruh osob oprávněných podat odvolání, z toho důvodu se uplatní obecná úprava ustanovení § 246 TR.

Otázkou však zůstává náprava chybných rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu spočívajících v procesních vadách řízení (tj. nepříslušnost soudu, vyloučený soudce atp.). Zde zcela souhlasím s názorem Ščerby, že zákon zcela opomíjí nápravu těchto vad řízení a nedává stranám žádnou možnost obrany proti nezákonnému rozhodnutí. Jedinou možností tak je podání mimořádného opravného prostředku – stížnosti pro porušení zákona. V tomto směru tak také spatřuji hrubý nedostatek právní úpravy, neboť přístup k účinnému opravnému prostředku je základní právo každého, které by mělo být použitelné za všech situací.¹¹³

Druhým případem přípustnosti podání odvolání proti rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu, je v případě, kdy rozhodnutí je nesprávné ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení. Na rozdíl od předchozího odvolacího důvodu, zákon zde již výslovně vymezuje okruh osob oprávněných podat odvolání. Tento odvolací důvod může uplatnit pouze poškozený, přičemž souhlasil-li poškozený s rozsahem a způsobem vypořádání a současně dohoda o vině a trestu byla soudem schválena v době, s níž souhlasil, pak nemůže v takovém případě uplatnit tento odvolací důvod. Poškozený je oprávněn užít tento odvolací důvod také v případě absence výroku poškozeného na náhradu škody, ačkoliv jej včas a řádně uplatnil. Možnost využití tohoto odvolacího důvodu se dovozuje jednak z důvodové zprávy a také z práva na spravedlivý proces, neboť popřením tohoto výkladu by došlo k zásahu do tohoto základního práva.¹¹⁴

V této kapitole jsem představil právní úpravu dohody o vině a trestu v rámci českého právního řádu. Již z této teoreticky popisné kapitole jsou patrné určité nedostatky, ke kterým se vyjádřím v následujících kapitolách. Ovšem především mám za to, že k přijetí právní úpravy inkorporující do českého kontinentálního trestního řízení cizí prvek anglosaského práva mělo dojít po daleko větší odborné debatě napříč celou odbornou veřejností. Z dosavadního získávání poznatků ohledně platné právní úpravy dohody o vině a trestu mám za to, že šlo opět, jak už je zvykem u českého zákonodárce, o poměrně zbrklé přijetí právní úpravy.

¹¹³ Čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

¹¹⁴ ŠČERBA: *Dohoda o vině...*, s. 43, shodně také: JELÍNEK: *Trestní zákoník a trestní řád...*s. 966

3 Dohoda o vině a trestu ve Slovenské republice

Taktéž Slovenská republika zavedla institut dohody o vině a trestu do svého právního řádu 1.1.2006. Podmínky a vymezení dohody jsou upraveny v zákoně č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok (dále také tr. por.), ustanovení §§ 231; 232; 233 a § 331 až § 335 tr. por. a ve vyhlášce Ministerstva sporavodlivosti Slovenskej republiky č. 619/2005 Z. z., o podmienkach a postupe prokurátora při konaní o dohode o uznání viny a prijatí trestu (dále také „vyhláška č. 619/2005 Z.z.“). Motivace zákonodárců, jak českého, tak i slovenského, pro zavedení dohody o vině a trestu byla totožná. Tedy, určité odklonění se od tzv. retributivní trestní politiky, jež v mnohých oblastech nebyla schopna aktivně reagovat na současné problémy (růst kriminality, přehlcenost soudů, vysoká recidiva atd.) a naopak příklon k prvkům restorativní justice, které tuto krizi mají pomoci vyřešit.¹¹⁵

Dohoda o vině a trestu je dohodou prokurátora (státního zástupce) a obviněného o přiznání spáchání skutku, uznání viny a trestu a případně další výrocích. V některých zákonem stanovených případech, stranou dohody jsou poškozený nebo jiné oprávněné osoby – v případě dohody o vině a trestu u mladistvého je nutný souhlas navíc obhájce a zákonného zástupce mladistvého. Dohoda je dvoustranným právním úkonem učiněným zpravidla mezi prokurátorem a obviněným.¹¹⁶ Výsledkem dohody bývá zpravidla odsuzující rozsudek. Ovšem tr. por. připouští dále také variantu skončení věci upuštěním od potrestání nebo podmíněčným upuštěním od potrestání mladistvého, kdy nedochází k potrestání obviněného.¹¹⁷

Řízení o dohodě o vině a trestu se podobně jako u nás rozpadá na dvě fáze. První fáze, tj. sjednávání dohody mezi prokurátorem a obviněným během přípravného řízení, má zcela v dikci prokurátor. Druhá fáze se koná před soudem, jež uzavřenou dohodu schvaluje. V prvním stádiu dohodovacího řízení, prokurátor zkoumá, zda jsou splněny všechny materiální předpoklady pro zahájení sjednávání dohody, vymezené v ustanovení § 232 odst. 1 tr. por. Jedná se o následující:

1. Výsledky vyšetřování nebo zkráceného vyšetřování dostatečně odůvodňují závěr, že skutek je trestným činem a spáchal ho obviněný.

Slovenská právní úprava umožňuje sjednání dohody o vině a trestu u všech trestných činů, lze ji sjednat jak v případě přečinů, zločinů tak i zvláště závažných zločinů (§ 10 až 11 zákona

¹¹⁵ srov. VRÁBLOVÁ, Miroslava. Niekoľko poznámik k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 7, s. 192. ISSN 1213-5313.

¹¹⁶ ŠČERBA: *Dohoda o vině...*, s. 67.

¹¹⁷ JALČ, Adrián. K Niektorým aspektom dohodovacieho konania v trestnom konaní. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 11, č. 4, s. 106 an. ISSN 1213-5313.

č. 300/2005 Z. z. dále jen „trestný zákon“). Učinění závěru, že skutek je trestným činem a spáchal jej obviněný, záleží na posouzení každého prokurátora. Prokurátor se na základě vyhlášky č. 619/2005 Z.z., během sjednávání dohody o vině a trestu řídí svým vlastním vnitřním přesvědčením. Obecně vzato, pro splnění tohoto předpokladu je zapotřebí, aby pravděpodobnost zjištěného skutkového stavu byla vyšší míry za současného vyloučení důvodných pochybností.¹¹⁸

2. Obviněný se ke spáchání skutku přiznal a uznal vinu.

Přiznání obviněného musí být zcela dobrovolné. Dobrovolné přiznání obviněného se musí vztahovat ke všem skutkovým okolnostem. Přiznání obviněného se musí vztahovat jak k jeho zaviněnému jednání, tak ke spáchání skutku tak, jak mu je kladen za vinu. Prokurátor o doznání sepíše protokol. Podstatná je však skutečnost, že k přiznání obviněného lze přihlížet i v dalších fázích řízení, a to i v případě, že nedojde ke skončení věci uzavřením a schválením dohody.¹¹⁹

3. Důkazy nasvědčují pravdivosti jeho přiznání

Prokurátorovi k zahájení sjednávání dohody nestačí pouhé přiznání viny obviněného, nýbrž jeho přiznání musí být podpořeno zajištěnými důkazy, bez nichž by pouhé přiznání viny nepostačovalo k vyřízení věci v dohodovacím řízení.¹²⁰

Prokurátor tak v počáteční fázi zkoumá, zda došlo k naplnění obligatorních podmínek sjednání dohody o vině a trestu. Ovšem se v této fázi neomezuje pouze na zkoumání materiálních podmínek, ale má také za úkol, zhodnotit vhodnost takového postupu dle skutečností nastíněných ve vyhlášce č. 619/2005 Z.z., konkrétně ustanovení § 4 vyhlášky. Jedná se například o zhodnocení ochoty obviněného spolupracovat, minulost obviněného, povaha a závažnost trestného činu, ochota obviněného nahradit škodu poškozenému, veřejný zájem atp. Zahájení řízení může předcházet podnět obviněného (obhájce), ale nemusí. V případě podání podnětu a splnění všech zákonných podmínek, je prokurátor povinen zkoumat splnění podmínek pro zahájení dohodovacího řízení. Prokurátor však může zahájit dohodovací řízení z vlastní iniciativy (§ 3 odst. 1 vyhlášky č. 619/2005 Z.z.).

¹¹⁸ Srov. VRÁBLOVÁ, Miroslava. Niekoľko poznámik k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 7, s. 193. ISSN 1213-5313.; IVOR, Jaroslav. a kol.: *Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: IURA EDITIO, 2010, s. 583.

¹¹⁹ VRÁBLOVÁ, Miroslava. Niekoľko poznámik k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 7, s. 193. ISSN 1213-5313.

¹²⁰ Rozhodnutí Najvyššieho súdu ze dne 8.7.2014, sp. zn. 2 Tdo 35/2014, publikováno ve Zbierke rozhodnutí Najvyššieho súdu č. 2/2015 pod číslom R 15/2015

Slovenská právní úprava jde ještě dál, a dává možnost prokurátorovi, resp. obviněnému snížit trest až o jednu třetinu pod dolní hranici trestní sazby. Jedná se o oprávnění (fakultativnost) prokurátoru navrhnout takové snížení, nikoliv o nutnost.¹²¹

Pokud prokurátor během zvažování vhodnosti sjednání dohody o vině a trestu dospěje k závěru, že nejsou splněny všechny podmínky pro sjednání dohody, nebo dohodu nepovažuje na základě svého vnitřního přesvědčení za vhodnou, řízení o sjednávání dohody nezahájí, respektive návrh odmítne. Prokurátor písemně seznámí obviněného se svým rozhodnutím. Proti tomuto rozhodnutí prokurátora není možné podat odvolání. Dohodovací řízení je nenárokovým typem řízení, proto proti tomuto rozhodnutí prokurátora není možné se odvolat. O rozhodnutí je vyhotoven stejnopis, jenž se zakládá do trestního spisu.¹²²

V opačném případě, v případě splnění všech podmínek, prokurátor písemně vyzve všechny oprávněné osoby (tj. obviněný, obhájce, poškozený), aby se vyjádřili k zamýšlenému postupu ve věci. Obviněný může tento návrh odmítnout. V tom případě prokurátor o jeho rozhodnutí učiní záznam do spisu a uvede důvody, které k tomu obviněného vedly (§ 3 odst. 4 vyhlášky č. 619/2005 Z.z.). V případě, že osoby, kterým byla doručena výzva k vyjádření se, mají kladný postoj k zahájení dohodovacího řízení, může prokurátor zahájit řízení o sjednání dohody o vině a trestu.¹²³ Prokurátor na konání sjednávání dohody předvolá obviněného (vždy) a poškozeného, pokud řádně a včas uplatnil svůj nárok na náhradu škody. V případě řízení proti mladistvému je předvolán nejen sám obviněný mladistvý, ale také jeho zákonný zástupce a obhájce, bez jejichž souhlasu nelze v řízení pokračovat. Ostatní dotčené osoby, jsou o místě a době konání pouze písemně vyrozuměny, tj. lze pokračovat v řízení i v jejich nepřítomnosti. V tomto stádiu dohodovacího řízení, se zúčastněné strany snaží dospět ke shodě ohledně otázek viny, trestu a náhrady škody, jež je součástí předmětu dohody.¹²⁴ V rámci sjednávání dohody může dojít v podstatě ke třem možným závěrům:¹²⁵

¹²¹ § 39 odst. 4 zákona č. 300/2005 Z.s., Trestný zákon.

¹²² ČENTÉŠ, Jozef. *Trestný poriadok: veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2014. ISBN: 978-80-8155-020-1.

¹²³ KANÁLIKOVÁ, Tatiana. Dohoda o vine a treste v slovenskom právnom poriadku. In: Zborník príspevkov z I. elektronickej konferencie, ktorá sa uskutočnila v dňoch 20.5. až 23. 5. 2013 na téma "*Současné uplatňovanie prvků restorativní justice*". 1. vyd. Bratislava: Paneurópská vysoká škola, 2013, s. 43. ISBN 978-80-8155-012-6.

¹²⁴ VRÁBLOVÁ, Miroslava. Niekoľko poznámik k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 7, s. 194. ISSN 1213-5313

¹²⁵ ČENTÉŠ: *Trestný poriadok...*, s. 510.

1. Dojde k uzavření dohody o vině a dalších výrocích (§ 232 odst. 3 tr.por.).

Předmětem dohody je uznání viny obviněného a dohoda ohledně druhu, výměře a způsobu výkonu trestu. V případě řízení proti mladistvému, může být předmětem i ujednání o podmíněčném upuštění od potrestání. Pokud se poškozený nedohodne s obviněným na způsobu náhrady škody, neznamena to konec nadějí na uzavření dohody, neboť poškozený bude odkázán se svým nárokem na náhradu škody na jiné řízení. Následně po sjednání obsahu dohody a podpisu všech zúčastněných stran, prokurátor tento návrh dohody zašle na soud ke schválení.¹²⁶

2. Nedojde k uzavření dohody, i přes uznání viny obviněného v celém rozsahu (§ 232 odst. 4 tr. por.)

Obviněný uznal svoji vinu v celém rozsahu, ovšem ke konsensu ohledně znění dohody s prokurátorem nedošlo z důvodů - např. neshody týkající se výměry trestu, způsobu výkonu atp. V tomto případě, prokurátor postupuje dále věci a v případě, že doposud zajištěné důkazy postačují k podání obžaloby, podává rovnou obžalobu. V případě že nikoliv, vrací se řízení zpět policejnímu orgánu k doplnění vyšetřování.¹²⁷

3. Nedojde k uzavření dohody, neboť obviněný uzná svoji vinu jen z části (§ 232 odst. 5 tr. por.)

I zde prokurátor dále postupuje podáním obžaloby na soud v případě, že doposud zajištěné důkazy postačují k podání obžaloby. Soud se poté zabývá pouze tou částí skutečností, které se netýkají doznání obviněného, tj. soud prokazuje jen tu část skutků, ke kterým se obviněný nepřiznal.¹²⁸

Následně, v případě dohodě ohledně návrhu dohody o vině a trestu, prokurátor tento návrh dohody zašle na soud ke schválení. Doručením návrhu dohody na schválení soudem počíná druhá fáze dohodovacího řízení, a to fáze soudní. V této fázi přezkoumává návrh dohody o vině a trestu soudce přípravného řízení, samosoudce v případě přečinu a zločinů nebo předseda senátu nebo senát v ostatních věcech dle § 237 odst. 3 tr. por. Souhlas soudu s předloženým návrhem dohody je obligatorní, a poslední podmínkou platné a účinné dohody o vině a trestu.

Soudce (samosoudce/předseda senátu) po doručení návrhu dohody o vině a trestu jej přezkoumá. Úkolem soudu je především zhodnocení přiměřenosti či nepřiměřenosti

¹²⁶ VRÁBLOVÁ: Niekoľko poznámik ..., s. 195.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Tamtéž.

navrhovaného tretu vzhľadom ke spáchanému skutku, a také kontrola splnení všech procesních předpisů a postupů během sjednávání dohody. Soudce se zaměřuje na dodržování zásadních procesních postupů, jejímž porušením by mohlo dojít k zásadním nedostatkům řízení, které by mohly by mít za následek nezákonnost celého dosavadního řízení. V případě zjištění takových nedostatků je soud povinen dohodu odmítnout. Často skloňovaným příkladem, jež má za následek porušení zákonných postupů, je porušení práva na obhajobu.¹²⁹ Pokud tedy dojde k odmítnutí dohody dle § 331 odst. 1 písm. b) tr. por. a proti tomuto rozhodnutí, žádná ze stran nepodá stížnost, nabude rozhodnutí účinnosti a věc se vrací zpět do přípravného řízení (§ 331 tr. por.).

V případě, že soud v dohodě žádný z výše uvedených nedostatků neshledá, nařídí veřejné líčení za účelem projednání návrhu o dohodě o vině a trestu. K tomuto jednání soud doručí návrh obviněnému, jeho obhájci, poškozenému a v případě řízení proti mladistvému (resp. pokud obviněný nedovršil devatenáctý rok) se doručuje návrh taktéž zákonnému zástupci mladistvého, orgánu sociálněprávní ochrany dětí a sociální kuratele (§ 332 tr. por.). Pokud se stanovený den dostaví všechny osoby dle § 333 odst. 1 tr. por. – tj. členové senátu, zapisovatel, prokurátor, obviněný, obhájce (pokud jej obviněný má), řízení počíná prokurátor přednesem návrhu dohody. Poté následuje zjištění, zda si je obviněný vědom následků a účelu celého proběhnuvšího dohodovacího řízení. Toto soud zjišťuje pomocí deseti taxativně stanovených otázek uvedených v ustanovení § 333 odst. 3 písm. a) až j) tr. por. Obviněný na tyto otázky odpovídá pouhým ano/ne. Soud v případě, že některá z odpovědí byla negativní či se nabude dojem, že návrh je důvodné odmítnout, vydá usnesení o odmítnutí dohody a věc se vrací zpět do přípravného řízení.

Naopak, v případě kladného zodpovězení všech deseti otázek a splnění ostatních předpokladů, může soud přistoupit k rozhodnutí ohledně návrhu dohody. Soud návrh dohody o vině a trestu schválí a potvrdí formou rozsudku, jež veřejně vyhlásí (§ 334 tr. por.). Proti tomuto rozsudku není žádný opravný prostředek s výjimkou mimořádného opravného prostředku – dovolání z důvodů dle § 371 odst. 1 písm. c) tr. por., pokud bylo zásadním způsobem porušeno právo na obhajobu. Jedinou oprávněnou osobou, jež může podat tento mimořádný opravný prostředek proti rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu je ministr spravedlnosti Slovenské republiky.¹³⁰

Slovenská úprava však dává procesním strana ještě další možnost sjednat dohodu o vině a trestu. Jedná se ustanovení § 255 odst. 3 tr. por., kdy předseda senátu má povinnosti před zahájením

¹²⁹ SEPI "N". *Trestné Právo*: Aktualizácia č. 39., Žilina: SEPI, s.r.o., 2005., [online]. [cit. 12.02.2020] Dostupné z: http://www.gjar-po.sk/~gajdos/treti_rocnik/nos/trestny_poriadok_s_komentarom.pdf.

¹³⁰ Rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 2 Tdo 32/2007 ze dne 23.10.2007

hlavního líčení se obviněného a prokurátora dotázat, zda nechtějí uzavřít dohodu. O rozhodnutí obou stran se musí udělat záznam do spisu o hlavním líčení. V případě, že se strany rozhodnout sjednat dohodu, má předseda dvě možnosti. První z nich je přerušení hlavního líčení a poskytnutí potřebného času k uzavření dohody. Druhou možností, je vrácení věci prokurátorovi zpět, ovšem pouze v případě, že o to sám prokurátor požádá.¹³¹

V této kapitole jsem stručně představil právní úpravu dohody o vině a trestu na území Slovenské republiky. Po provedení analýzy slovenské právní úpravy týkající se dohody o vině a trestě je patrný výrazný rozdíl přijaté právní úpravy v obou zemích, respektive rozdíl v přístupu a postupu zákonodárce. Slovenský zákonodárce, na rozdíl od toho českého, se rozhodl vydat cestou úplné renovace trestněprávní úpravy, tedy došlo k přijetí zcela nového trestního zákoníku. Slovenský zákonodárce tak měl oproti tomu českému daleko větší manévrovací prostor. Český zákonodárce byl ve svém přístupu daleko rigidnější.

¹³¹ ČENTÉŠ, J. *Trestný poriadok...*, s. 559.

4 Srovnání české právní úpravy se slovenskou právní úpravou

V první části této kapitoly uvedu rozdíly mezi českou a slovenskou právní úpravou. V další části kriticky zhodnotím právní úpravu dohody o vině a trestu v ČR a dojde k návrhům de lege ferenda.

První z hlavních rozdílů mezi českou a slovenskou právní úpravou, můžeme spatřit ve formě, v jaké bylo přistoupeno k zakomponování institut dohody o vině a trestu do právního řádu. Jak je již zvykem v ČR, zákonodárce přistoupil k zanesení institut dohody do českého právního řádu pomocí novely trestního řádu. Tato forma je dle mého názoru nešťastná, neboť zákonodárce ve většině případů, jako v tomto, přistoupil k přijetí právní úpravy, která byla několikrát upravována v důsledku značné kritiky a neshody napříč politickým spektrem. Nakonec došlo k přijetí navrhované změny právního řádu, jak jej známe dnes, ovšem bez jakékoliv komplexnosti a vize (například opomenutí hmotněprávní úpravy sankcionování v případě uzavření dohody). V průběhu psaní této diplomové práce, jsem čím dál více nabýval dojmu, že novela trestního řádu z roku 2012 byla více než zbrklou změnou, ke které zákonodárce měl přistoupit s daleko větší pokorou a respektem ke kritikům zaváděného institutu.¹³² Naopak, na Slovensku došlo k zanesení dohody o vině a trestu skrze velkou novelu Trestného zákona a Trestného poriadku, tj. v rámci zcela nového právního předpisu, kdy zákonodárce tak měl možnost, resp. povinnosti začlenit tento institut ve světle základních zásad trestního práva hmotného a procesního ale také s respektem k ostatním ustanovením.

Tento rozdíl obou úpravy nám naznačuje další rozdíl. Nejedná se o zásadní rozdíl, který by snad stál za nevyužíváním dohody v praxi v ČR, ale jedná se o diferenciaci, která tak spíše poukazuje na zbrklou přijetí novely v ČR. Tímto rozdílem mám na mysli rigidnost české úpravy, kdy v důsledku několikrát změn návrhu novely došlo k přijetí úpravy, která tak měla být kompromisem mezi příznivci a odpůrci dohody. Ovšem tento kompromis právě má za následek rigidnost úpravy dohody, která tak neumí pružně reagovat na potřeby praxe, a proto ve většině případů vyhrávají jiné alternativy. Jsem si vědom faktu, že určitá rigidnost úpravy je důsledkem opatrnější právní úpravy, která poskytuje více limitů a záruk při aplikaci dohody v rámci trestního řízení. Ovšem tato skutečnost tak zcela odporuje účelu, k jakému byl institut dohody o vině a trestu do českého právního řádu zanesen, tj. zrychlení a zefektivnění justice. Právní úprava v podobě, v jaké ji známe dnes nemůže a nikdy nedostane účelu, který zákonodárce zamýšlel v době přijetí novely. Neboť mám za to, že současná právní úprava je pouhým alibistickým pokusem

¹³² K tomu např. VANTUCH, Pavel. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. *Trestní právo*. 2006, č. 12, s. 5-15.

zákonodárce zanést institut dohody do našeho právního řádu po vzoru dalších evropských státech (především Německo, Slovensko).

Výše uvedené rozdíly bychom mohli označit jako rozdíly formální. Následující pojednání se týká rozdílů materiálních. Prvním významným rozdílem je rozsah trestných činů, u nichž lze sjednat dohodu. Česká právní úprava je v tomto opatrná a zákonodárce se rozhodl v tomto směru omezit použitelnost dohody v případě řízení o zvláště závažných zločinech, tj. úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let¹³³. Slovenský tr. por. nemá žádné omezení co se týče trestných činů, u nichž lze dohodu o vině a trestu použít. V době přijímání novely se vedla odborná diskuze právě ohledně omezení sjednání dohody jen pro určité typy trestné činnosti. Původní návrhy počítaly s možností sjednat dohodu pouze v rámci trestných činů s horní hranicí nepřevyšující 5 let. Naštěstí k tomuto nedošlo, neboť by takové omezení pouze ještě více podtrhlo neúčinnost novely trestního řádu. Další návrhy novely například vymezovaly jednotlivé trestné činy, u nichž by bylo sjednání dohody možné nebylo – např. trestný čin jímž byla úmyslně způsobena smrt.¹³⁴ ¹³⁵ Nakonec však byla přijata právní úprava, která měla být jakýmsi kompromisem mezi oběma návrhy.

Dalším podstatným rozdílem, který brání vyššímu využívání dohody v ČR, je povinná obhajoba v rámci sjednávání dohody o vině a trestu. Na Slovensku toto omezení rovněž chybí, kdy přítomnost obhájce obviněného při sjednávání dohody (ani při schvalování dohody před soudem) není obligatorní. V ČR je sjednávání dohody o vině a trestu podmíněno zastoupením obviněného obhájcem (§ 36 odst. 1 písm. d) TŘ). Argumentem pro zavedení takového omezení je ochrana práv obviněného, který si ne vždy může být vědom dopadů určitých procesních úkonů (např. prohlášení viny) a zkvalitnění případných návrhů ze strany obviněného.¹³⁶

Možnost, resp. nemožnost sjednání dohody v rámci řízení proti mladistvým. Slovenská právní úprava sjednání dohody o vině a trestu v případě mladistvým neomezuje. Naopak Česká právní úprava sjednání dohody s mladistvým výslovně zakazuje (§ 63 ZSVM). V tomto směru nemám negativní postoj k důvodu na základě, kterého se zákonodárce rozhodl k tomuto omezení. A to, že v případě mladistvých pachatelů je zapotřebí upřednostnit výchovný vliv soudního řízení nad rychlostí řízení.¹³⁷ Omezení sjednání dohody s mladistvými není nijak klíčové pro samotnou funkčnost institutu dohody. Podíl mladistvých pachatelů na celkovém počtu stíhaných trestných

¹³³ § 14 odst. 3 TZ

¹³⁴ FILIPOVÁ: *Dohoda o vině a trestu ...*, s. 8.

¹³⁵ Sněmovní tisk 510 ze dne 20.10.2011 – Novela z. – trestní řád

¹³⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb, k bodům 8 a 9.

¹³⁷ Tamtéž., část 5.

činů činí v posledních letech kolem 3 %, což je zanedbatelné procento v němž, by dohoda mohla být sjednána. V tomto směru se jeví názor zákonodárce jako pragmatický.

Další výraznou odlišností české právní úpravy od té slovenské je prohlášení obviněného. Konkrétně, rozdílem je obsah a dopad takového prohlášení obviněného na další průběh řízení. V případě prohlášení obviněného v ČR, obviněný prohlašuje, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Obviněný tedy nikoliv přiznává svoji vinu. V případě dohodovacího řízení na SR, obviněný se v prohlášení dobrovolně přiznává ke spáchání skutku, který je mu kladen za vinu a uznává svou vinu. Již zde může spatřit markantní rozdíl v obsahu jednotlivých prohlášeních, kdy prohlášení obviněného na Slovensku, na rozdíl v ČR, má zřetelnou nejen právní ale také i morální sílu. Takové prohlášení pak může být bráno s respektem a můžeme na něj pohlížet jako na skutečně a vážně podané, a nikoliv jako projev vypočítavosti obviněného. Obsah prohlášení obviněného není jediným rozdílem. Dalším, neméně důležitým rozdílem jsou účinky takového prohlášení v následujícím řízení. Česká právní úprava, oproti té Slovenské, pro mě zcela nepochopitelně nepřiznává takovému prohlášení obviněného žádné důsledky. Tedy, v případě prohlášení obviněného v ČR, se v dalším řízení (tj. pro případ, že nedojde k vyřízení věci dohodou o vině a trestu) k tomuto prohlášení nemůže přihlížet. OČTŘ se tak vrací zpět do výchozí pozice, jako u kteréhokoliv jiného pachatele.

S posledně uvedeným rozdílem souvisí i následná diferenciacie úpravy, a to v případě částečného přiznání obviněného. Pokud obviněný v SR uzná svou vinu pouze z části, soud po podání obžaloby se skutečností, ke které se obžalovaný doznal již nezabývá a soustředí se pouze na prokázání zbylých skutků, ke kterým se obžalovaný nepřiznal.¹³⁸ Naopak, pokud nastane tento případ v ČR, soud takový postup zvolit nemůže a v dohodovacím řízení pokračovat nemůže.

Možnost podat řádný opravný prostředek proti rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu je možný pouze v rámci právního řádu ČR. V SR se proti rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu nelze bránit řádným opravným prostředkem, nýbrž pouze mimořádným, a to z rukou ministra spravedlnosti Slovenské republiky – dovolání dle § 371 odst. 1 písm. c) tr. por., pokud bylo zásadním způsobem porušeno právo na obhajobu. Zde se domnívám, že Slovenská právní úprava zašla příliš daleko, když došlo k výraznému omezení základního práva přístupu k účinnému opravnému prostředku.¹³⁹ Je pravdou, že umožnění opravného prostředku proti rozhodnutí o schválení dohody může popřít hlavní účel dohody, ovšem domnívám se, že v případě uzavření

¹³⁸ VRÁBLOVÁ, M. Niekoľko poznámik ..., s. 195.

¹³⁹ Čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

dohody (po úpravě de lege ferenda), by byl míra opravných prostředků minimální, neboť dohoda je přeci dohoda z vůle obou procesních stran, které po dosažení konsensu její podoby nemají přece zvláštní důvod proti této dohodě bránit.

První z rozdílů obou úprav, který jsem výše předesířel, je forma, v jaké došlo k zanesení institutu dohody do právního řádu. V ČR k tomu došlo na základě novely. Právě s tímto souvisí také následující rozdíl, neboť jak jsem již výše uvedl, novela nebyla zcela vůbec komplexní a opomenula tak harmonizaci některých souvisejících hmotněprávních ustanoveních. Konkrétně se jedná o úpravu ukládání trestů. Naproti tomu v SR prokurátor má od samého počátku účinnosti institutu možnost snížit trest až o jednu třetinu pod dolní hranici trestní sazby. Takto výrazné snížení trestu je dáno velice přísnými trestními sazbami na Slovensku.¹⁴⁰ Možnost snížení trestu pro obviněného však není dána pouze přísnými trestními sazbami, ale také snahou motivovat obviněného k dohodovacímu řízení, právě prostřednictvím možnosti výrazného snížení trestu na oplátku za „usnadnění práce“ OČTŘ.

Posledním z rozdílů, které mohou stát za mírou aplikovatelnosti dohody v obou zemích, je možnost sjednání dohody o vině a trestu v řízení před soudem. Slovenská právní úprava, stanovuje předsedovi senátu před zahájením hlavního líčení povinnost dotázat se obviněného a prokurátora, zda hodlají uzavřít dohodu o vině a trestu. V případě, že ano, předseda senátu věc buďto vrátí zpět prokurátorovi nebo na nezbytně nutnou dobu přeruší hlavní líčení (§ 255 odst. 3 tr. por.). Tuto možnost český zákonodárce předsedovi senátu, potažmo obviněnému či prokurátorovi vůbec neposkytl.

Jsme si vědomi faktu, že v obou právních úpravách lze nalézt další rozdíly (např. postavení poškozených, průběh řízení před soudem za účelem schválení dohody). Ovšem po účely této práce jsme se rozhodli vybrat dle mého uvážení ty nejpálčivější rozdíly, které by právě mohly stát za úspěchem potažmo neúspěchem aplikovatelnosti dohody.

4.1 Návrhy de lege ferenda

1. Rozšíření působnosti dohody na všechny trestné činy, tj. i v případě zvláště závažného zločinu. Cílem dohody je, resp. bylo především zrychlení a zefektivnění přetížené justice. Z dikce ustanovení § 175a odst. 8 TŘ je patrné, že zákonodárce tak zamýšlel zrychlit trestní řízení v případě přečinů a zločinů. Ovšem, justice v těchto případech méně závažných trestných činů má jiné vcelku efektivní a hojně využívané nástroje

¹⁴⁰ PROKEINOVÁ, Margita. Mimoriadne zníženie trestu v koní o dohode o vine a treste. *Justičná revue*. 2009, č. 4, s. 553.

vedoucí ke zrychlení a efektivnímu vyřízení trestní věci (odklony či trestní příkaz). Proto se domnívám, že pokud zákonodárce prahne po plné funkčnosti institutu dohody v našem právním řádu, měl by umožnit zavedení dohodovacího řízení i pro zvláště závažné zločiny, navzdory faktu, že v některých případech uzavření dohody s obviněným (např. v případě vraždy, loupeže s následkem ublížení na zdraví, kvalifikované formy znásilnění apod.) může vyvolat silnou nevoli ve společnosti. Ovšem rozšíření okruhu trestných činů, u nichž lze sjednat dohodu je dle mého názoru klíčový pro funkčnost institutu. Justice není pomalá v případě méně závažných trestných činů, naopak nejdéle trvající trestní řízení jsou v řízení o závažných trestných činech, u nichž je složitá důkazní situace. Právě v takových případech by dohoda obviněného se státním zástupcem značně zrychlila a usnadnila celé trestní řízení.

2. Co se týče sjednání dohody jako důvod nutné obhajoby dle § 36 odst. 1 písm. d) TŘ, de lege ferenda bych navrhoval zrušení tohoto omezení, neboť především v případě méně závažné činnosti (kdy obhájce není třeba z pohledu zákona) je tu soud, který uzavřenou dohodu schvaluje po zhodnocení její přiměřenosti a splnění všech zákonných podmínek. Soud tedy zde hraje důležitou roli a je to právě on, kdo by měl být právě jakýmsi ručitelem zákonnosti takové dohody. Z tohoto důvodu se domnívám, že sjednávání dohody jako důvodu nutné obhajoby není potřeba a může být toto ustanovené vypuštěno z TŘ. Avšak prof. Jelínek ve svém článku¹⁴¹ je názoru, že zastoupení obviněného obhájcem je správné z toho důvodu, že obviněný má tak možnost konzultovat své procesní kroky s osobou znalou práva. Konkrétně uvádí prohlášení obviněného. K tomu však uvádím, že prohlášení obviněného a jeho dopadů je v platné právní úpravě pouhým vypočítavým projevem obviněného, které nemá žádnou morální sílu. Domnívám se tedy, že žádná zvláštní ochrana obviněného (především v tomto případě) není potřeba. Navíc, OČTŘ mají v průběhu trestního řízení zákonnou poučovací povinnost, kdy musí obviněnému procesní úkony vysvětlit a poučit jej o jejich důsledcích. Stěží si tedy představím situaci, kdy obhájce v tomto směru průměrně inteligentnímu obviněnému kroky OČTŘ vysvětlí jinak či důsledněji. Poté tu je jako poslední strážce soud, který v případě jakýchkoliv pochybností takovou dohodu neschválí.

¹⁴¹ JELÍNEK, Jiří., Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 10, s. 20.

3. V případě úpravy dohody o vině a trestu, je pro mě největším trnem v oku úprava prohlášení obviněného. Jak jsem již výše uvedl, obviněný v případě, že chce sjednat dohodu, pouze prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Obviněný se tak nepřiznává ke spáchání trestného činu. Navíc se takové prohlášení nemůže ani použít v dalším řízení v případě, že nedošlo k uzavření dohody. Stávající právní úprava prohlášení je zcela neadekvátní. Prohlášení je v současné právní úpravě výsměchem směrem k poškozeným, kterým právě institut v pomoci tzv. sekundární viktimizace slouží. Především v případech, kdy poškozený byl vystaven např. násilnému, hrubému, zavrženíhodnému jednání ze strany obviněného a poté obviněný učiní chladné a vypočítavé prohlášení, které nemá žádnou morální či právní sílu, je současná právní úprava v tomto směru zcela nevyhovující. Proto je nezbytná úprava toto ustanovení, a to jednak co se obsahu týče tak i důsledků. Za prvé, by bylo vhodné, aby obviněný v prohlášení se doznal k činu, tj. doznání viny na celý skutek ve smyslu § 307 odst. 1 písm. a) TŘ a za druhé, aby takové prohlášení mělo odpovídající účinek a jak právní, tak morální závaznost, tj. aby k takovému prohlášení mohli OČTŘ v následném řízení přihlížet.
4. Hmotněprávní změna úpravy trestání v TZ po vzoru slovenské úpravy (konkrétně ustanovení § 39 odst. 4 zákona č. 300/2005 Z.s., Trestného zákon), by dle mého názoru mohla být dalším z komponentů vedoucích ke zvýšení efektivity dohody. V platné právní úpravě, tak nejenom že chybí motivační instrumenty pro státní zástupce, které by motivovali státního zástupce zvolit tento institut (zrychlení, usnadnění práce, ekonomická úspora atp.), tak chybí také zcela instrumenty zvýhodňující obviněného, který se tak vzdává některých svých práv (např. právo na projednání věci před soudem). Jsem si vědom možných argumentů proti takovému zvýhodnění obviněného na úkor ostatních pachatelů stejného trestného činu. Avšak hlavní motivací zákonodárce pro zavedení tohoto institutu tak bylo zrychlení vyřizování trestních věcí, měl by za tímto účelem stanovit určitá zvýhodnění pro procesní strany, které je budou motivovat k vydání se touto cestou dohodovacího řízení, jinak institut dohody nedostane svého účelu, jak můžeme vidět v současné době.
5. Možnost sjednání dohody v řízení před soudem, tj. v případech kdy má proběhnout hlavní líčení věci, se jeví jako správný krok. Umím si představit situace, kdy obviněný a prokurátor na poslední chvíli přehodnotí své stanoviska a budou ochotni sjednat dohodu. Především co se týče obviněného (resp. obžalovaného), kdy až pod tlakem soudního jednání, které již započalo, přehodnotí svůj postoj a bude ochoten přistoupit

na dohodu s vidinou snížení trestu. Není pravdou, že by tato možnost nezrychlovala trestní řízení, naopak největší časová úspora vznikne, pokud nebude nutné provádět dokazování před soudem, výslechy svědků, znalců atp. Naopak, uzavření dohody i v tomto stádiu trestního řízení představuje výraznou úsporu jak časovou, tak i finanční. Zůstává však otázkou, zda by v tomto případě, měl být obviněný v případě uzavření dohody honorován snížením trestu pod dolní hranici trestní sazby. Domnívám se, že nikoliv, neboť obviněný nebyl ochoten ke spolupráci od samého počátku, nýbrž až po psychickém působení počátečního soudního řízení.

V této kapitole jsem porovnal českou a slovenskou právní úpravu dohody o vině a trestu a nastínil několik změn *de lege ferenda*, které by mohli přispět ke zvýšení míry užívání dohody a naplnění tak hlavního účelu dohody. V průběhu psaní této diplomové práce jsem a prohlubování znalostí ohledně problematiky dohody jsem dospěl k závěru, že český zákonodárce se rozhodl pro zavedení dohody o vině a trestu pod jakýmsi nátlakem, kdy se snažil dohnat západní vyspělejší právní systémy, a proto přistoupil k implementaci dohody o vině a trestu na českého právní řádu coby inovativního instrumentu. Pokud tedy zákonodárce byl přesvědčen, že se dohoda o vině a trestu hodí do naší rigidní kontinentální právní úpravy, měl k implementaci přistoupit s daleko větší důsledností a naslouchat oprávněným kritikám. Právní úprava, která upravuje dohodu, je dle mého názoru pouhým pokusem. Zákonodárce měl buďto tento institut vynechat a snažit se spíše o komplexní změnu celé trestní úpravy, nebo pakliže měl za to, že dohoda je krok správným směrem, měl jej zanést do našeho právního řádu v ucelené podobě. Tedy bez řady ústupků, které v konečném důsledku z instrumentu zrychlující trestní řízení udělalo institut naprosto neefektivní, zdlouhavý a ekonomicky neúspěšný.

4.2 Plánovaná novela trestního zákoníku – vyhoví požadavkům praxe?

Některé výše zmíněné návrh *de lege ferenda*, reflektuje také plánovaná novela trestního zákoníku. Sněmovní tisk 466/0 Novela z. – trestní zákoník. (dále také „novela TZ“). Poslanecký návrh zákona počítá se změnami jak v trestním právu hmotném, tak i v trestním právu procesním. V trestním právu hmotném je dle navrhovatelů nutná změna v oblasti stanovení hranic škod. Kdy tyto hranice jednotlivých škod byly stanoveny před více než sedmnácti lety, což dnes neodpovídá ekonomické realitě.¹⁴²

¹⁴²Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Co se týče trestního práva procesního, tak změny v trestním řádu cílí na posílení stran v řízení před soudem, a také na rozšíření míry užívání dohody o vině a trestu. Jedním z cílů této práce, je kritické zhodnocení platné právní úpravy institutu dohody o vině a trestu. Proto se v následujících odstavcích zaměřím na plánovanou novelou trestního zákoníku a její dopad právě na institut dohody o vině a trestu.

Nicméně, prvními změnami, které se dotýkají dohody a její modifikace jsou změny ustanovení § 39 a § 58 TZ, jež, upravují ukládání trestů. V době přijímání zákona č. 193/2012 Sb. zákonodárce volil opatrnější cestu, kdy nebylo možné snížení trestu pod dolní hranici, nýbrž pouze uložení trestu nižšího. Tato rigidní úprava, taktéž ne příliš zvyšovala ochotu procesních stran k zahájení sjednávání dohody. Novela TZ v prvním případě rozšiřuje hlediska, ke kterým přihlíží soud při ukládání trestu. Ustanovení platného TZ v ustanovení § 39 TZ stanovuje obecná hlediska, tj. hlediska ke kterým přihlíží soud v rámci ukládání trestu. Mezi tyto hlediska novela TZ zařazuje navíc dohodu o vině a trestu, prohlášení viny nebo označení rozhodných skutečností za nesporné. Navrhovaná změna ustanovení § 58 odst. 3 TZ rozšiřuje fakultativní důvody pro snížení trestu pod dolní hranici trestu. Tedy, v případě že je to vzhledem k poměrům pachatele a povaze jím spáchané trestné činnosti lze dosáhnout jeho nápravy i trestem kratšího trvání, může soud uložit trest pod dolní hranici trestní sazby v případě, že obviněný prohlásil svoji vinu či došlo rozsudkem ke schválení dohody o vině a trestu.¹⁴³ Jedná se však o fakultativní důvody, k jimž soud může ale nemusí přihlídnout při stanovení výše a druhu trestu.¹⁴⁴

Navrhovaná znění Novely TZ se tak snaží motivovat obviněného ke sjednání dohody se státním zástupcem skrze možnost případného snížení trestu. Dohoda o vině a trestu je dohodou mezi obviněným a státním zástupcem, kdy do jeho znění nikdo nezasahuje, ani soud. Přesto, že soud „pouze“ zkoumá zákonnost dohody jako takové a rozhoduje o ní – schválení či odmítnutí dohody, je nutné ze strany státního zástupce sjednat takový trest jež bude v souladu s platnou právní úpravou. Proto se domnívám, že tato změna ustanovení by byla jedním z mnoha dílků vedoucím k vyššímu využívání dohody v praxi.

Další navrhovanou změnou je změna trestního řádu, konkrétně ustanovení § 36 TŘ, kdy Novela TZ již nepočítá s dohodou o vině a trestu jako důvodem, pro nutnou obhajobou obviněného. Navrhovaná změna je jednou ze změn, které jsou dle mého názoru¹⁴⁵ esenciální ke zvýšení míry využívání dohody v praxi. Jak správně poznamenává důvodová zpráva k novele,

¹⁴³ Sněmovní tisk 466/0, Novela z. – trestní zákoník., ustanovení § 58.

¹⁴⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ...

¹⁴⁵ Srov. Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ...

vypuštění dohody jako důvodu pro nutnou obhajobu povede ke zrychlení, usnadnění procesu sjednání dohody a také, k případným ekonomickým úsporám, které v případě nutné obhajoby tzv. ex offio nejsou nemalé.¹⁴⁶

Již novela TŘ přijatá zákonem č. 193/2012 Sb. v původních návrzích počítala s možností sjednat dohodu u všech trestných činů s výjimkou těch, kterými byla způsobena úmyslně smrt a trestných činů dle hlavy deváté a třinácté TZ.¹⁴⁷ Nakonec však došlo k určitému kompromisu a byla přijata opatrnější úprava, která vyloučila sjednání dohody u zvláště závažných trestných činů (§175a odst. 8 TŘ).

Novela TZ však přichází se zlomovou změnou, která byla od samého počátku zavedení institut vnímána, jako jedna z velkých překážek četné aplikace tohoto institutu.¹⁴⁸ Jedná se o změnu ustanovení § 175a odst. 8 TŘ, kdy z negativních podmínek aplikace dohody se vypouští sjednání dohody v řízení o zvláště závažném zločinu. V důsledku této změny, by tak bylo možné zahájit sjednání dohody u všech trestných činů, a to i u těch společensky nejzávažnějších, tj. zvláště závažných trestných činů. Shodně s návrhy de lege ferenda uvedené výše, je tato změna platné právní úpravy jednou z klíčových změn, ke které se zákonodárce rozhodl přistoupit, neboť mám za to, že se jedná o jeden z klíčových nedostatků platné právní úpravy dohody.

Další ze změn je zanesení nových ustanovení do TŘ, které umožňují sjednání dohody o vině a trestu v řízení před soudem (tj. § 206b; § 206c a § 206d TŘ). V současné době sjednání dohody je možné pouze ve fázi přípravného řízení, nikoliv v řízení před soudem, s tím již však Novela TZ nepočítá. Naopak Novela TZ počítá s možností sjednání dohody (především v počáteční fázi) v řízení před soudem v případě, že předseda senátu má vzhledem k okolnostem případu za to, že by dohoda o vině a trestu byla vhodným postupem ve věci. Tuto navrhovanou změnu právní úpravy vnímám do jisté míry rozporuplně. Na jednu stranu, sjednání dohody v řízení před soudem vnímám jako správný krok kupředu. Ovšem nemohu se ztotožnit s navrhovaným zněním ustanovené § 206b odst. 4 věta druhá TŘ, dle kterého, v případě, že nedojde ke schválení dohody v řízení před soude, prohlášení viny obviněného, které obžalovaný učinil v neschválené dohodě se nepřihlíží. Tato dikce ustanovení, tak opět podkopává právní závaznost prohlášení viny obžalovaného a stále z něj „*chladné zprášení jaké prohlášení mu zajistí výhody v trestním řízení*“¹⁴⁹.

¹⁴⁶ Tamtéž, str. 24

¹⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., bod 22.

¹⁴⁸ srov. např. BRŇÁKOVÁ, Simona. a KORBEL, František, Dohoda o vině a trestu. *Trestněprávní revue*. 2008, č. 9, s. 274.

¹⁴⁹ JELÍNEK, Jiří., Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 10, s. 20.

Poslední z významnějších změn procesní úpravy dohody o vině a trestu je změna ustanovení § 314r odst. 3 TŘ, v důsledku které, v případě, že nedojde ve veřejném zasedání ke schválení dohody z důvodu nepřiměřenosti nebo nesprávnosti dohody, soud již nebude muset odročovat veřejné zasedání, ale bude možné sjednat novou dohodu ihned. Nebude tak docházet k případným zbytečným průtahům a s tím spojených ekonomických nákladů.

Plánovaná Novela TZ, co se týče úpravy institut dohody o vině a trestu, se vydala správným směrem. Ovšem jsem toho názoru, že se jedná opět pouze jakousi snahu opravit hlavní nedostatky pomocí další novely, již několikrát novelizovaného zákona. Je tak otázkou, zda Novela TZ bude dostačující změnou právní úpravy směrem k většímu využívání dohody o vině a trestu, či nikoliv. Osobně proti Novele TZ nemám žádných zásadnějších připomínek, co se týče věcné stránky. Ovšem říkám si, zda již není pravý čas vydat se cestou komplexní úpravy než k již poměrně zastaralému procesnímu předpisu pouze přilepovat další a další novely.

Závěr

Již při přijímání dohody o vině a trestu se napříč odbornou veřejností se na tento anglosaský institut snesla celá řada kritických názorů. Právě tato poměrně zvučná kritika dohody o vině a trestu byla jedním z motivů analýzy současného stavu dohody v ČR.

Jedním z cílů této diplomové práce je analýza současného stavu a zhodnocení právní úpravy dohody o vině a trestu. Na základě popsané charakteristice a rozboru této právní úpravy i jeho jednotlivým nedostatkům, které je věnována poměrně rozsáhlá část této práce, docházím k názoru, že současná právní úprava dohody je bohužel nezdařilou alternativou k institutu, z něhož vychází – plea bargain. Zákonodárce však učinil určité ústupky ve světle zachování základních zásad kontinentálního trestního práva na úkor dosažení cíle, k němuž směřoval, tj. zrychlení a obřemenění justice.

Co se týče odpovědi na otázku, z jakého důvodu je využití institutu dohody o vině a trestu ve srovnání s ostatními způsoby odklonů v rámci trestního řízení zanedbatelné, mám za to, že hlavními důvody, které se skrývají za zcela nedostatečným využíváním dohody o vině a trestu v ČR, jsou primárně dva. Prvním je neochota používání tohoto institutu ze strany státních zástupců a existence zkráceného přípravného jednání. Zkrácené přípravné jednání (dále také „ZPTŘ“) je v praxi OČTŘ velice oblíbeným a využívaným typem řízení. Až přes 50 % trestních věcí se vyřídí ZPTŘ. Tyto dva důvody jsou vzájemně provázány. Nikdo se nemůže divit, že ochota ze strany státních zástupců k využívání není velická, neboť dohoda pro OČTŘ znamená poměrně velkou administrativní a časovou zátěž. Zatím co ZPTŘ je na rozdíl od dohody velice efektivní.

Prostřednictvím provedené komparace české a slovenské právní úpravy dohody o vině a trestu jsem měl za cíl dojít k návrhům de lege ferenda. Z uvedených návrhů de lege ferenda považuji za nejdůležitější umožnění sjednání dohody u všech trestných činů, vypuštění nutné obhajoby, možnost sjednání v řízení před soudem, úprava trestní úpravy ukládání trestů, tj. možnost snížení trestu pod dolní hranici a změna prohlášení obviněného. Všechny uvedené návrhy de lege ferenda reflektuje novela TZ, až na jeden, pro mě asi ten nejpodstatnější, a to prohlášení obviněného. Prohlášení v platné právní úpravě je pouhou parodií na přiznání viny, především vzhledem k poškozenému. Prohlášení obviněného se tak může stát pouhým vypočítavým krokem obviněného (obhajoby) bez jakýchkoliv právní návazností.¹⁵⁰ Proto trvám na tom, aby bylo do

¹⁵⁰ Srov. JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 20.

úpravy dohody o vině a trestu bylo zavedeno pravidlo právní závaznosti prohlášení i v dalším řízení před soudem, tedy aby na prohlášení obviněného bylo nahlíženo jako na doznání viny se všemi jeho právními důsledky.

Cílem této diplomové práce bylo také nalezení důvodu, proč je dohoda o vině a trestu na území ČR méně využívanější než na území SR. Domnívám se, že faktory ovlivňující míru využívání dohody lze popsat, jako soubor několika příčin, které v souhrnu pak mají značný vliv na míru aplikovatelnosti dohody (Jednotlivé důvody již lze nalézt v odpovědích na dílčí cíle této diplomové práce.). Hlavním důvodem čtenějšího využívání dohody je dle mého názoru existence zkráceného přípravného jednání a omezení sjednání dohody pouze pro přečiny a zločiny, resp. neomezenost sjednávání co se týče trestných činu na Slovensku.

Pokud bych se pokusil shrnout svůj vlastní názor na současný vývoj dohody o vině a trestu do jednoho odstavce, nejsem příznivcem tohoto institutu v podobě, v jaké je upraven v současné platné právní úpravě. Pokud by došlo k úpravě alespoň v míře plánované novely TZ, či lépe dle návrhu de lege ferenda této práce, bych byl ochoten se za tento institut postavit i navzdory jeho odklonům od některých základních zásad trestního práva. Osobně největší nebezpečí vidím v odklonu od zásady materiální pravdy, která může být v některých případech odsunuta na druhou kolej před zrychlením justice. Na druhou stranu v rámci dohodovacího řízení zde máme dvě pojistky zákonnosti, a tedy dohledu nad dodržováním základních zásad – soud a státní zástupci, kteří již při ustavování do funkce skládají slib, kde se mimo jiné zavazují řídit právním řádem ČR a tím spíše základními zásadami trestního práva.

Je tedy česká právní úprava horší než ta slovenská? Jednoznačnou odpověď na tuto otázku asi nenalezneme. Záleží totiž na každém a jeho vlastním právním názoru na institut dohody o vině a trestu, neboť obě země k právní úpravě přistoupily docela rozdílně. Na Slovensku se rozhodli jít cestou podstatnějšího odklonu od základních zásad trestního řízení, avšak s větším respektem k institutu dohody o vině a trestu. Naopak, v ČR jsme se rozhodli pro cestu opačnou, tj. menší zásahy do základních zásad trestního řízení za cenu deformace institutu. Z důvodu uvedených výše se mi Slovenská právní úprava zamlouvá podstatně více oproti té české, v první řadě z důvodu komplexnosti úpravy a podstatnějšího zachování jádra samotného institutu.

Použité zdroje

Monografie

CÍSAŘOVÁ, Dagmar; FENYK, Jaroslav; GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 928 s.

ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný poriadok: veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2014, 971 s.

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 3264 s.

FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 928 s.

IVOR, Jaroslav. a kol.: *Trestné právo procesné*. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2010, 1049 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. 864 s.

MINÁRIK, Štefan. a kol.: *Trestný poriadok*. Stručný komentár. Bratislava: IURA EDITION, 2010, 1392 s.

MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 1166 s.

ŠÁMAL, Pavel. In HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 3. vydání,

ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 3. vydání. Praha: 2011, 992 s.

ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, J.; KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Vyd. 4. přeprac. Praha: C. H. Beck, 2013, 1053 s.

ŠČERBA, Filip a kol. *Doboda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, 128 s.

WRIGHT, Richard A. a J. Mitchell MILLER. *Encyclopedia of criminology*. New York: Routledge, 2005.

Sborníky a články

AULICKÝ, Petr. Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 3, s. 32-35.

BARTOŠOVÁ, Lýdia. Rozsah dokazovania pri využití odklonov v prípravnom konaní. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 5, s. 124–128.

FILIPOVÁ, Markéta. Dohoda o vině a trestu jako nový zvláštní způsob trestního řízení. In: *Dny práva – 2012 – Days of law*. 1. vyd. Brno: Tribun EU s. r. o., 2013, s. 1372–1398.

GŘIVNA, Tomáš. Odklony v českém trestním řádu. In: MEDELSKÝ, J. a kol. *Súčasnú uplatňovanie prvkov restoratívnej justície*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Žilina: Eurokódex, s.r.o., 2013,

JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 10, s. 20.

LENGYELOVÁ Jana. Dohody o vine a treste minulost', přítomnosť a budúcnosť jej právnej úpravy v Slovenskej republike. *Trestní právo*, 2012, č. 12, s.19-26.

MCCOLD Paul.: Rukovět' restorativní justice (Restorative justice Handbook). In: Karabec, Z.: Restorativní justice – Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro Kriminologii a sociální prevenci, 2003.

MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, č. 1, s. 26.

PROKEINOVÁ, Margita. Mimoriadne zníženie trestu v koní o dohode o vine a treste. *Justičná revue*. 2009, č. 4, s. 553.

PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 77 – 79.

ROZUM, Jan; KOTULAN, Petr.; VŮJTĚCH, Jan. Výzkum institutu narovnání. Praha: *Institut pro kriminologii a sociální prevenci*, 1999.

SOTOLÁŘ, Alexander., Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých *Trestněprávní revue 6/2004*, s. 169.

ŠÁMAL, P., ŘÍHA a STRYA. Odklony v justiční praxi - 1. část. *Trestněprávní revue*, Nakladatelství C.H. Beck, 2019, roč. 18, č. 9, s. 177.

ŠÁMAL, Pavel.; ŘÍHA, Jiří a STRYA, Jan. Odklony v justiční praxi - 2. část. *Trestněprávní revue*, Nakladatelství C.H. Beck, 2019, roč. 18, č.10, s. 202.

ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření, *Trestněprávní revue 2/2009*, s. 33

ŠTEFUNKOVÁ, Michaela, Petr ZEMAN. Zkrácené řízení – statistiky a realita. *Trestněprávní revue*, 2014, č. 7-8, s. 186.

VANTUCH, Pavel. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby. *Trestní právo*, 2013, č.9.

VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, č. 12, s. 4–11.

VANTUCH, Pavel. Nový návrh na dohodu o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2011, č. 9, s. 4 a násl.

VANTUCH, Pavel. Trestní příkaz – podmínky pro jeho vydání a možnosti obhajoby. *Trestní právo*, 2013, roč. 18, č. 7-8, s. 4.

VICHEREK, Roman: Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*. 2018, č. 11-12, s. 247.

VRÁBLOVÁ, Miroslava. Niekoľko poznámik k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní- dohode o vine a treste. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 7, s. 192.

ŽATECKÁ, Eva., FRYŠTÁK, Marek. Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku. In *Days of Public Law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2007. s. 649-660, 12 s.

ZEMAN, Petr, Vladan SLAVĚTÍNSKÝ a Michaela ŠTEFUNKOVÁ. Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. Praha: *Institut pro kriminologii a sociální prevenci*, 2013. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

Zákony

Důvodová zpráva k zákonu 193/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,

Důvodová zpráva k zákonu č.218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Zákon č. 193/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, ze dne 10.1.2001, sp.zn. 3 Tz 291/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2001, sp. zn. 5 Tz 74/2001.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp.zn. 4 To 383/2005.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 8. 2003, sp. zn. 10 To 336/2003.

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 7. 1997 sp. zn. 9 To 429/97 (R 51/1998).

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 5 Tdo 347/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. 5 Tdo 859/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1515/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2004, sp. zn. 6 Tdo 1191/2004.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu TR NS 1/2003-T 652.

Rozhodnutí Najvyššího súdu Slovenskej republiky ze dne 23.10.2007, sp. zn. 2 Tdo 32/2007 publikováno ve Zbierce rozhodnutí č. 6/2008 pod číslem R 58/2008.

Rozhodnutí Najvyššího súdu ze dne 8.7.2014, sp. zn. 2 Tdo 35/2014, publikováno ve Zbierce rozhodnutí Najvyššího súdu č. 2/2015 pod číslem R 15/2015.

Internetové zdroje:

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky [online]. [cit. 21.01.2020]. Dostupné na: <<https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>>.

InfoData [online]. [cit. 21.01.2020]. Dostupné na <<https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>>.

Nejvyšší státní zastupitelství [online]. [cit. 21.01.2020]. Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>>.

SEPI "N". *Trestné Právo*.: Aktualizácia č. 39., Žilina: SEPI, s.r.o., 2005., [online]. Gjarpo.sk [cit. 2019-02-12].

Dostupné na: <http://www.gjarpo.sk/~gajdos/treti_rocnik/nos/trestny_poriadok_s_komentarom.pdf>.

ZEHR, Howard., GOHAR, Ali. *Little Book of Restorative Justice*, Pennsylvania: Good Books, Intercourse, 2003., [online]. Unicef.org [cit. 12.11.2019]. Dostupné na: <<https://www.unicef.org/tdad/littlebookripakaf.pdf>>.

Shrnutí

Tato diplomová práce je věnovaná problematice institutu dohody o vině a trestu jako jednomu ze způsobů odklonů trestního řízení. Cílem diplomové práce je mimo zhodnocení a analýzu současného stavu právní úpravy dohody o vině a trestu, také komparace s právní úpravou na území Slovenska. Práce se taktéž věnuje porovnání využitelnosti institutu dohody o vině a trestu s ostatními typy odklonů v ČR a SR. Práce je koncepčně rozčleněna na čtyři hlavní kapitoly, jež jsou dále rozděleny do jednotlivých podkapitol. První kapitola stručně pojednává o odklonech v rámci trestního řízení a srovnává na základě využití statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti a výkazů soudů míry využití jednotlivých odklonů v praxi. Dále přináší diplomová práce srovnáním využití dohody o vině a trestu na území České republiky a území Slovenské republiky, za použití statistických dat. Druhá kapitola se podrobněji věnuje samotné dohodě o vině a trestu. Třetí kapitola se zaměřuje na právní úpravu dohody o vině a trestu Slovenské republiky. Ve čtvrté kapitole diplomové práce je provedena komparace právních úprav – právní úpravy České republiky a Slovenské republiky, která vyústí k nástinu změn současné české právní úpravy, které by mohly vést k většímu využívání dohody o vině a trestu.

Summary

This diploma thesis is devoted to the issue of the institute of an agreement on guilt and punishment as one of the ways of diversion of criminal proceedings. The expected diplomatic work is outside the current state of the legal regulation of the agreement on guilt and punishment, while a comparison with the legal regulations in Slovakia. The work also focuses on the availability of the institute of an agreement on guilt and punishment with other types of diversions in the Czech Republic and Slovakia. The work is conceptually divided into four main chapters, which are further presented in individual subchapters. The first chapter briefly discusses deviations in criminal proceedings and compares on the basis of the use of statistical yearbooks of the Ministry of Justice and reports of court proceedings earning unity. The second chapter is detailed in detail. The third chapter focuses on the legal regulation of the agreement on guilt and punishment of the Slovak Republic. In the fourth chapter of the diploma thesis performs legal regulation - the legal regulation of the Czech Republic and the Slovak Republic, which earns money on wall changes of the current Czech legal regulation. The fourth chapter of the thesis compares the legislation - the legislation of the Czech Republic and the Slovak Republic, which will result in an outline of changes in current Czech legislation, which could lead to greater use of the agreement on guilt and punishment.